PÚTAVÉ ČÍTANIE • SPRÁVY Z OBCE • ŽIVOTNÉ PRÍBEHY • RADY • PÍŠU AJ NAŠE DETI A MLÁDEŽ • A VEĽA ĎALŠÍCH ZAUJÍMAVOSTÍ

OBECNÉ NOVINY OBČANOV, RODÁKOV A PRIATEĽOV OBCE RABČA • SEPTEMBER • OKTÓBER • NOVEMBER • 2008 • XV. ROČNÍK

Rabčiansky CHÝRNIK

4/2008
7 Sk (0,23 €)

RABČIANSKY CHÝRNIK
1. MIESTO v celošt. súťaži
MIESTNE NOVINY 2007

SPOMIENKA NA ZOSNULÝCH 6
PROJEKT SO ŠWINNOU.... 6
ROZHODOVANIE ZA OBEC 2
BYTOVKA SKOLAUDOVANÁ
MÁLO TRIEDIME ODPAD! 8
DUŠIČKY – SPOMÍNAME .. 9
STRETNUTIE DÔCHODCOV
DEJINY STAREJ RABČE II. 12
POVESTI SPOD BABEJ HORY 9
HASIČSKÝ DEŇ III. 23
WWW.FARARABCA.SK .. 24
TAJOMSTVÁ ŠÉFKUCHÁRA 10
I. UMELÉ IHRISKO PRI ZŠ 27
TÝŽDEŇ PREKVAPENÍ.. 25
JESEŇ VO VÝSLEDKOCH 28

POSLANCI SA EŠTE NEROZHODLI

Najviac obývané centrum Rabče v Gaceli sa skrášli. Rabča má vynikajúce možnosti rozvoja centra obce. Poslanci sa o tom prevedčili na poslednom zasadnutí 30. októbra.

Z iniciatívy nášho rodáka z Grúňa Ing. Milana Vorčáka, ktorý býva v dedine Veľký Biel pri Bratislave, sa mohli rozhodovať až zo šiestich variantov štúdie centra Gaceľ I, v ktorých sa pokúsil s ďalšími spolupracovníkmi navrhnúť krajší Gaceľ.

POSLANCI SA ROZHODLI, ŽE SI VŠETKO RIADNE PREMYSLIA A ZA DVA TÝŽDNE SA K TOMUTO BODU ZÍDU EŠTE RAZ A TO 14. 11. O 18. HOD..

Ing. Vladimír Briš,
prednosta OcÚRabča

30. 10. 2008 Ing. Milan Vorčák na zasadnutí poslancov obce vysvetľuje štúdiu centra Gaceľ I. EFOTO – V. BRIŠ

NOVÝ ÚZEMNÝ PLÁN

Nový územný plán začala architektka Ing. Monika Callová so spolupracovníkmi spracovaním prieskumov a rozborov o obci.

Tým, že zistí všetko o dnešnej Rabči, sa budú môcť začať navrhovať nové riešenia. V. BRIŠ

PRÍPOJKU K ELEKTRINE DO DOMU ŽIADAJTE SKÔR

Od prípravy projektu na elektrickú prípojku až po jej kolaudáciu trvá viac rokov.

MUSÍTE VIAC ROKOV VOPRED NAHLÁSIŤ PRESNÉ MIESTO NA PRÍPOJKU! V. BRIŠ

STOP NÁSILIU! *Všímajte si, čo robia vaše deti*

Chlapci zbili pri našom kostole chlapca a zobrali mu mobil. O týždeň zbili ďalšieho za to, že pomáhal tomu zbitému chlapcovi vstať. Vinníci zostali nepotrestaní – dokedy?! –RED

PODNIKANIE BEZ VLASTNÝCH PARKOVACÍCH MIEST

Každý obchod, prevádzkareň, aj rodinné domy majú mať parkovacie plochy pre 2 autá na vlastnom pozemku.

To vyplýva z platných zákonov. –RED

BEZPEČNOSTNÝ CHODNÍK bude obec vybavovať osvedčením o držbe

Obec môže získať financie z fondov EÚ na chodník (najdrahší projekt obce) len ak právne vysporiada pozemok. **(viac s. 26)** V. BRIŠ

Poslanci rozhodujú za obyvateľov obce

Uznesenia sú skrátené. Zápisnice obecného zastupiteľstva (OZ) s uzneseniami, rozpočet obce a všeobecne záväzné nariadenia (VZN) sú voľne dostupné na www.rabca.sk

10. ZASADNUTIE OZ z 30. októbra 2008 – **krátky záznam.**

• Náš rodák Ing. Milan Vorčák oboznámil poslancov so 6-timi variantmi štúdie centra Gaceľ I. etapa. Účelom štúdie je navrhnúť také usporiadanie plôch a budov, aby sa vytvorilo krásne námestie, na ktoré by boli Rabčania pyšní. Poslanci sa rozhodli, že o štúdii rozhodnú o 2 týždne na samostanom OZ.

• V ďalšom bode schválili nový organizačný poriadok obecného úradu.

• Uložili pripraviť návrh na zvýšenie poplatku za odvoz komunálneho odpadu, ktorý vyrovná stratu.

• VZN č. 55/2008 určili, že zákonný zástupca dieťaťa je povinný vykonať zápis prváka do základnej školy (ZŠ) v dňoch: prvý utorok vo februári v budove ZŠ v Gaceli na Rabčickej s. č. 410 a prvú stredu vo februári v budove hornej ZŠ na Kostolnej ulici s. č. 855, ktorý predchádza začiatku školského roka, v ktorom má dieťa začať plniť povinnú školskú dochádzku. Zápis sa vykoná v základnej škole v čase od 11.^{00} hod. do 15.^{00} hodiny počas určených dní v miestnosti, ktorú určí riaditeľ školy.

• Ďalej poslanci schválili starostov návrh 30 miliónového projektu z fondov EÚ: „Výstavba kanalizácie a vodovodu v obciach Swinna a Rabča s cieľom zlepšenia prostredia v oblasti poľsko-slovenského pohraničia“,

• projekt „Prístavba a nadstavba hasičskej stanice obce Rabča.“

• Starosta informoval poslancov, že sme cez fondy EÚ podali projekt „Moderné vzdelávanie v materskej škole v Rabči“ s celkovými nákladmi 12,277 mil. Sk.

UZNESENIE č. 9/2008
Obecného zastupiteľstva obce Rabča zo dňa 26. septembra 2008

A) Berie na vedomie

Informácie Mgr. Kvasničákovej, predsedkyne bytovej a sociálnej komisie, o postupe pri prideľovaní bytov do 24 b. j. a 12 b. jj. v Rabči.

Informáciu riaditeľa ZŠ s MŠ Rabčická 410 Rabča, Mgr. Pienčaka, o pedagogicko-organizačnom a materiálno-technickom zabezpečení školského roku 2008/09.

B) Schvaľuje

• Koncepciu rozvoja informačného systému samosprávy obce Rabča.

• Z dôvodu Nadstavby a stavebných úprav budovy MŠ pri ZŠ s MŠ Rabča:

a) Predloženie žiadosti o NFP v rámci opatrenia 1.1 ROP na realizáciu projektu „Moderné vzdelávanie v Materskej škole v Rabči“, ktorý je realizovaný pre „ZŠ s MŠ Rabčická 410 Rabča“, a ktorý je v súlade s Programom hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Rabča;

b) zabezpečenie realizácie projektu po schválení žiadosti o NFP;

c) financovanie projektu vo výške 5 % z celkových oprávnených výdavkov na projekt, t. j. vo výške 613 871 Sk.

• Zámennú zmluvu pre Jaromíra Ratičáka a manž. Martinu, bytom Námestovo, za obecnú parcelu KN-C č. 4464/15 – zast. pl. o vým. 801 m^2 k. ú. obce Rabča za parcelu č. 1564 (účasť žiadateľov) o vým. cca 600 m^2 k. ú. obce Rabča s tým, že rozdiel výmery žiadatelia uhradia obci za cenu 130 Sk/m^2.

• Žiadosť Dušana Domiňáka a manž. Jany, bytom Rabča o výstavbu rodinného domu a súhlas na vyňatie z PPF na parc. KN-C č. 5490/13 – orná pôda o vým. 854 m^2 a parc. KN-C č. 5490/85 – orná pôda o vým. 68 m^2, list vlastníctva (LV) č. KN-C 4381, za podmienky, že žiadatelia odpredajú, resp. darujú obci Rabča za 1 Sk svoju parc. KN-C 5490/84 – orná pôda o vým. 80 m^2 k. ú. obce Rabča, vedenú na LV žiadateľov č. 4381 pod miestnu komunikáciu (MK).

• Zámennú zmluvu medzi Marián Kolčák, Rabča a obcou Rabča tak, že žiadateľ vymení časť svojej parcely KN-C č. 4020/2 v pomernej veľkosti, t. j. 32 m^2 za obecnú parcelu KN-C č. 4112/1 o vým. 32 m^2 pod miestnu komunikáciu, ktorá sa odčlení geom. plánom.

• Profiláciu a koncepciu rozvoja školy ZŠ s MŠ na obdobie rokov 2008 – 2013.

C) Ruší

Na základe žiadosti p. Jozefa Zboroňa a manž. Evy Kristíny, bytom Rabča podmienku schválenú OZ v uznesení č. 8/2008, písm. B) ods. 4 a to, že žiadatelia odpredajú resp. darujú obci za 1 Sk časť zo svojho pozemku, a to v šírke 2 m po celej dĺžke pod miestnu komunikáciu.

D) Odporúča

• Za člena do Školskej rady ZŠ s MŠ Rabčická 410 Rabča vdp. Letricha.

• Výšku ceny, a to: 70 Sk/m^2 za výkup súkromných pozemkov podľa priloženého zoznamu KN-C parciel k. ú. obce Rabča podľa geom. plánu č. 41962249-67/08 zo dňa 19. 5. 2008 (pozn.: ide o výkup pozemkov pod budov na poľn. družstve siláž-ne žľaby)

• Riešiť autobusovú zastávku smerom na Rabčice pri budove ELVIN, s.r.o.

• Aby bytová a sociálna komisia rozhodla o pridelení bytu rodine Majerčíkovcov.

E) Neschvaľuje

• Žiadosť Kataríny Baranyaiovej, bytom Rabča, o ponechanie v nájme uvedeného bytu z dôvodu, že matke žiadateľky bol pridelený 2-izbový byt v 12 b. j. v Rabči.

• Žiadosť Milana Tropeka a manž. Mgr. Marcely, bytom Rabča o odpredaj obecnej parcely v k. ú. obce Rabča za účelom výstavby rodinného domu z dôvodu, že obec nemá na predaj obecné pozemky.

F) Ukladá

• Konateľovi RABČAN, s.r.o., Ing. Jaroslavovi Jagnešákovi pripraviť kalkuláciu jednotkovej ceny za služby poskytnuté obecným autobusom podľa skutočných nákladov.

• Vedúcemu RABČAN, obecné služby, Ing. Jaroslavovi Jagnešákovi zapracovať do zmlúv o nájme bytu, že nájomca pri poškodení obecného majetku uhradí vzniknutú škodu.

25. 9. 2008 RABČAN, s.r.o. – nový obecný vodovod na Radovej ulici e-FOTO V.BRIŠ

• Vypracovať Koncept rozvoja kultúry v obci Rabča na rok 2009.
• Aby konateľ RABČAN, s.r.o., Ing. Jaroslav Jagnešák zabezpečil umiestnenie kontajnerov pri ZŠ v Gaceli.
• Konateľovi RABČAN, s.r.o., Ing. Jaroslavovi Jagnešákovi zabezpečiť opravu hydrantov v obci v zmysle vyhlášky.
• K zberu odpadov v obci Rabča zvolať samostatné jednanie.
• Prednostovi OcÚ, Ing. Vladimírovi Brišovi, zabezpečiť oznámenie na Spoločný obecný úrad Zákamenné, že Mgr. Margita Kvasničáková už od 1. 1. 2009 nebude pracovať na SOU – Zákamenné.

UZNESENIE č. 9/2008

obecného zastupiteľstva obce Rabča zo dňa 26. septembra 2008

A) Schvaľuje

Všeobecne záväzné nariadenie č. 54/2008 o výške príspevku na čiastočnú úhradu nákladov v školách a školských zariadeniach v zriaďovateľskej pôsobnosti obce Rača.

UZNESENIE č. 8/2008

z 8. riadneho zasadnutia Obecného zastupiteľstva obce Rabča, zo dňa 28. augusta 2008.

27. 6. 2008 *Poslanci, starosta a ďalší sa rozhodujú, či zakúpiť autobus, ktorý bude spĺňať požiadavky na bezpečnosť. Po obhliadke schválili kúpu tohto autobusu a využívať ho bude RABČAN, s.r.o. Niekoľkomesačná prevádzka obecného autobusu ukázala, že jeho prevádzka musí byť konkurencieschopná a musí byť oveľa viac využitý, ak sa majú prostriedky vložené do kúpy čo najskôr vrátiť.* TEXT, e-FOTO V. BRIŠ

A) Berie na vedomie

• Kontrolu plnenia uznesenia predloženú hlavným kontrolórom obce Rabča, JUDr. Dušanom Kriškom.
• Informáciu starostu obce Rabča, Dušana Raticu o kolaudácii 12 b. j. v obci Rabča dňa 28. 8. 2008.
• Informácie starostu obce Rabča, Dušana Raticu o pripravovaných projektoch na hasičskú stanicu a Nadstavbu Domu služieb a stavebné úpravy budovy MŠ Gaceľ pri ZŠ s MŠ Rabča.

B) Schvaľuje

• Ing. Tomáša Šimurdu, bytom Námestovo, ul. Ľ. Štúra 778/46 o prenájom nebytových priestorov v Dome kultúry (bývalej kotolni) za účelom zriadenia predajne s elektroinštalačným materiálom a svietidlami s účinnosťou od 1. 9. 2008.
• Žiadosť p. Jozefa Zboroňa a manž. Evy Kristíny, bytom Rabča o vydanie súhlasu na výstavbu rodinného domu a súhlas na vyňatie z PPF na parc. KN č. 6380/12 – TTP o vým. 434 m^2, LV č. 4345, za podmienky, že žiadatelia odpredajú, resp. darujú obci za 1 Sk časť zo svojho pozemku a to v šírke 2 m po celej dĺžke pod miestnu komunikáciu.
• Žiadosť Márie Pienčákovej, bytom Rabča, o odkúpenie obecného pozemku parc. KN-C 4155/2 o vým. 202 m^2 za podmienky, že žiadateľka si dá na vlastné náklady vyhotoviť kúpno-predajnú zmluvu, uhradí všetky poplatky súvisiace s prevodom nehnuteľností a v budúcnosti obci bezplatne prevedie svoj podiel z pozemkov nachádzajúcich sa vo verejných priestranstvách obce Rabča, ak obec bude uvedené pozemky majetkovo-právne vysporiadavať.
• Zmluvu o spolupráci pri príprave a realizácii projektu „Zásobovanie vodou a kanalizácia oravského regiónu, etapa II.“ medzi obcou Rabča a Oravskou vodárenskou spoločnosťou, a.s. (OVS) D. Kubín za podmienky: že obec zašle na OVS, a.s. D. Kubín spracované pripomienky poslancami OZ k zmluve a zakomponovať do pripomienok aj súčinnosť OVS, a.s. D. Kubín, aby umožnila obci pokladať obecné potrubie.

Pokračovanie – s. 4

27. 6. 2008 *Okrem vysfaltovania vstupnej časti k novej bytovke starosta rozhodol aj o vyasfaltovaní rozšírenia cesty k obvodnému zdravotnému stredisku a ku škole. Získali sa tak nové parkovacie plochy.* TEXT, e-FOTO V. BRIŠ

30. 10. 2008 RABČAN, s.r.o. realizuje nadstavbu Domu služieb – spoločná dohoda obce Rabča a urbáru Rabče. In-Nadstavbu financuje pozemkové spoločenstvo Urbár Rabča. Nadstavbou sa získajú kancelárske priestory nielen pre urbár ale budú aj pre prenájom záujemcom. TEXT, e-FOTO V. BRIŠ

Poslanci rozhodujú za obyvateľov obce

Dokončenie – s. 3

• Žiadosť Juraja Špliňu a manž. Anny, bytom Námestovo o výstavbu rodinného domu a súhlas na vyňatie z PPF na parc. KN-C č. 5490/101 – orná pôda o vým. 860 m^2, LV č. 4390, za podmienky, že žiadatelia odpredajú, resp. darujú obci Rabča za 1 Sk časť svojho pozemku a to v šírke 2 m celej dĺžky pozemku parc. KNC č. 5490/101 pod MK.

• Žiadosť Dušana Domiňáka a manž. Jany, bytom Rabča o výstavbu rodinného domu a súhlas na vyňatie z PPF na parc. KN-C č. 5490/13 – orná pôda o vým. 854 m^2 a parc. KN-C č. 5490/85 – orná pôda o vým. 68 m^2, LV č. KN-C 4381, za podmienky, že žiadatelia odpredajú resp. darujú obci Rabča za 1 Sk časť svojho pozemku a to v šírke 2 m celej dĺžky pozemku parc. KN–C č. 5490/13 pod MK.

• Kúpu autobusu na RABČAN, s.r.o. Rabča 1 400 tis. bez DPH.

• Poskytnúť z rozpočtu obce Rabča návratnú finančnú výpomoc pre RABČAN, s.r.o. vo výške 700 tis. Sk na kúpu autobusu s tým, že RABČAN, s.r.o. uvedenú návratnú finančnú výpomoc splatí v lehote jedného roka odo dňa poskytnutia návratnej finančnej výpomoci v štyroch kvartálnych splátkach.

• Odpredaj autobusu Karosa a malého autobusu s tým, že predaj uvedených motorových vozidiel bude zverejnený inzerátom, čo zabezpečí hlavný kontrolór obce, JUDr. Dušan Kriško.

• Výšku nájmu v 12-bytovom dome v Rabči 75 Sk/m^2.

• Prevod správy obecného majetku t. j. 12-bytového domu z obce na RABČAN, obecné služby k 1. 10. 2008.

• Výšku finančného príspevku na stravovanie v školských jedálňach vo výške nákladov na nákup potravín na výrobu jedál a nápojov podľa vekových kategórií nasledovne: stravníci od 2 – 6 rokov: (dieťa MŠ denné) 30 Sk, (dieťa MŠ poldenné) 24 Sk, (dieťa MŠ desiaty) 7 Sk; stravníci od 6 – 11 rokov: (žiaci ZŠ obed) 25 Sk; stravníci od 11 – 15 rokov 27 Sk; zamestnanci 30 Sk; desiate v ZŠ 8 Sk; cudzí stravníci 67 Sk.

• Mesačný poplatok za pobyt v MŠ 100 Sk.

• Mesačný poplatok v školskom klube družina 200 Sk

• Nákup sirény.

• Úpravu kapitálového rozpočtu obce Rabča na rok 2008 nasledovne: povýšiť položku 0320 713005 Požiarna ochrana o sumu 80 tis. Sk za účelom zakúpenia sirény s príslušenstvom; znížiť položku 01116 714004 o sumu 80 tis. Sk. Úpravu bežného rozpočtu obce Rabča na rok 2008: ponížiť položku 01116 635006 o sumu 60 tis. Sk a zvýšiť položku 0510 633006 o sumu 60 tis. Sk za účelom kúpy veľkoobjemových kontajnerov na separovaný zber.

• Nákup veľkoobjemových kontajnerov v počte 6 ks na obec Rabča na separovaný zber.

• Výsledok kontroly hlavného kontrolóra obce Rabča, JUDr. Dušana Krišku na RABČAN, s.r.o. Rabča na vyberanie poplatkov za vodu, kde boli zistené nedostatky a to nedodržanie podmienok zmlúv a nedoplatky vo výške 100 tis. Sk.

• Aby obec dala zamerať geom. plánom predĺženie ul. Šviderkova za účelom

30. 8. 2008 Riaditeľ Základnej školy s MŠ Ján Pienčak z prostriedkov samosprávy určených pre originálne kompetencie, ako aj z prostriedkov určených na údržbu školy postupne financuje opravy budov materských škôl. e-FOTO V. BRIŠ

NA PRIPOMIENKOVANIE OBČANOM DO 14. 11. 2008! *Jedna z alternatív štúdie revitalizácie verejného priestranstva v Gaceli I. etapa*

ďalšej novej výstavby rodinných domov.

C) Neschvaľuje

• Žiadosť Jaromíra Ratičáka a manž. Martiny, bytom Námestovo o odpredaj obecnej parcely KN č. 4464/21 o vým. 869 m^2 k. ú. obce Rabča s tým, že sa mu ponúkne pozemok KN č. 4464/15 po zistení pôvodných vlastníkov uvedeného pozemku.

• Návrh všeobecne záväzného nariadenia, ktorý obci Rabča predložila OVS, a.s. D. Kubín o zabezpečení odvádzania odpadovej vody verejnou kanalizáciou v k. ú. obce Rabča v mieste, kde už je verejná kanalizácia vybudovaná.

D) Ukladá

• JUDr. Dušanovi Krišikovi, hlavnému kontrolórovi obce Rabča, podať inzerát na predaj autobusu KAROSA a malého autobusu.

• Aby Obecný úrad Rabča zaslal žiadosť o SSC D. Kubín na zabezpečenie vyznačenia prechodu pre chodcov v časti obce Gaceľ a to na Rabčickej ulici a na Hlavnej ulici, ako aj na všetkých miestach v obci, kde je autobusová zastávka.

UZNESENIE č. 7/2008

zo 7. mimoriadneho zasadnutia Obecného zastupiteľstva obce Rabča z 6. augusta 2008.

A) Berie na vedomie

• Informáciu starostu obce Rabča, Dušana Raticu o ponukách na kúpu obecného autobusu.

• Predloženú pracovnú štúdie centra obce – Gaceľ I., ktorú vypracoval Ing. Vorčák.

Pokračovanie – s. 6

21. 10. 2008 Vytyčovanie hranice neknihovanej cesty na Úbočnej ulici geodetom na základe požiadavky p. Antona Belkoťáka za účasti starostu obce, členov stavebnej komisie a hľadanie riešenia rozšírenia miestnej komunikácie spájajúcej Trhovnicu s Úbočnou ulicou

TEXT, e-FOTO V. BRIŠ

30. 9. 2008 STAROSTA OBCE DUŠAN RATICA NA JEDNANÍ VO ŚWINNEJ ROZHODOL O PROJEKTE ***„Výstavba kanalizácie a vodovodu v obciach Świnna a Rabča s cieľom zlepšenia prostredia v oblasti poľsko-slovenského pohraničia“. Celý projekt za obec Rabču stojí cca 30 mil. Sk a na tento projekt je nutné prispieť z rozpočtu obce Rabča vo výške cca 1,5 mil. Sk (50 871 euro, 5 %). Projekt rieši odkanalizovanie odpadových vôd, povrchových vôd a výstavbu novej trasy obecného vodovodu na novej stavebnej lokalite Adamovka II a Úbočnej ulice vrátane pozemkov nachádzajúcich sa pod Úbočnou ulicou. Aby sa projekt mohol uskutočniť, je potrebná projektová dokumentácia so stavebným povolením. Projekt schválilo aj obecné zastupiteľstvo 30. októbra 2008.*** **V. BRIŠ**

Dokončenie – s. 5

B) Schvaľuje

Upravený text Zmluvy o nadstavbe Polyfunkčnej budovy – Domu služieb medzi obcou Rabča a Urbár Rabča, pozemkové spoločenstvo, Rabča, ul. Rabčická 334 so zapracovaním nasledovných podmienok:

- aby sa zrušila podmienka, že Urbár prevedie na účet obce Rabča sumu 309 tis. Sk v prípade predaja, ale zapracovať, že v prípade predaja budovy budú stanovené rovnaké podmienky predaja (tržná cena) nehnuteľnosti v danom čase;
- aby obec previedla v prospech Urbáru spoluvlastnícky podiel ½ účastiny v pozemku zapísanom na LV č. 1283 parc. č. KN-C 5035/2 vo výmere 309 m^2 t. j. 154,5 m^2;
- na parc. KN-C 5035/1 o vým. 895 m^2 sa vypracuje geom. plán pre odčlenenie časti pozemku, ktorý sa nachádza po obvode domu služieb v šírke 2 m, okrem verejného priestranstva a obec z tohto odpredá ½ z uvedeného pozemku, ale až po zameraní geom. plánom, všetko za kúpnu cenu vo výške 100 Sk;
- spoločné priestory budú podľa projektovej dokumentácie nasledovné:
- chodba + schodisko o výmere 28.62 m^2,
- druhé schodisko o výmere 12.40 m^2,
- celkom 41.02 m^2 z toho ½-icu na Urbár.

C) Poveruje

Starostu Obce Rabča podpísať schválený text Zmluvy o nadstavbe Polyfunkčnej budovy – Domu služieb súp. č. 334 na pozemku, parc. KN č. 5035/2 s Urbárom Rabča – pozemkové spoločenstvo.

Starostu Obce Rabča podpísať s Urbárom Rabča – pozemkové spoločenstvo kúpnu zmluvu, ktorou sa odplatne za sumu 100 Sk prevedie na Urbár Rabča – pozemkové spoločenstvo spoluvlastnícky podiel ½ úč. v pozemku v k.ú.Rabča, parc. KN-C 5035/2 vo výmere 309 m^2 / t. j. na prevádzaný podiel z parc. KN-C 5035/2 prislúcha výmera 154,5 m^2, ako aj spoluvlastnícky podiel ½ úč. v pozemku v k.ú.Rabča, parc. KN-C 5035/1 o výmere 895 m^2 pričom sa vypracuje geom. plán pre odčlenenie časti pozemku, parc. KN-C 5035/1 ktorý sa nachádza po obvode stavby súp.č. 334 k. ú. Rabča v šírke 2 m, okrem verejného priestranstva.

Schválil
Dušan Ratica,
starosta obce
Rabča

Moderné vzdelávanie v MŠ

Do výberu v rámci regionálneho operačného programu sa obec zapojila s projektom Moderné vzdelávanie v materskej škole v Rabči. *„Jedná sa o rekonštrukciu, uteplenie a nadstavbu škôlky s cieľom rozšíriť jej kapacitu. Plánujeme vybudovať dve spálne, dve klasické a tri špeciálne triedy: počítačovú, jazykovú a umeleckú,“* vysvetlila projektová manažérka obce Mgr. Margita Kvasničáková.

Podľa slov manažérky je šanca Rabče uspieť v tomto projekte reálna, pretože materskú školu tento rok navštevuje až 147 detí, kým v iných škôlkach čo tiež podali projekt je to oveľa menej. Škôlka pritom pozostáva zo siedmych tried: štyroch poldenných a troch celodenných. *„Demografický vývoj v obci smeruje k tomu, že vybudovanie ďalších tried bude nevyhnutné. Vzhľadom na množstvo škôlkarov máme totiž nedostatok priestorov,“* dodáva M. Kvasničáková.

Rozpočet projektu počíta s približne 12-timi miliónmi korún vrátane 5 percentnej finančnej účasti obce. Projektová dokumentácia stála 470 tisíc korún. **(og)**

DREVENÝ KRÍŽ NA PAMIATKU ZOMRELÝCH NA CHOLERU JE VYNOVENÝ

30. 10. 2008 z iniciatívy poslanca obecného zastupiteľstva p. Jozefa Galisa a ďalších: nový drevený kríž vyrobil z dubového dreva p. Ľudovít Adamčík, sošku vymaľoval p. štefan Noga a po dohode s vlastníkmi presunutý na nové dôstojné miesto.

Ide o syzifovskú úlohu

„Ešte sme ani nezačali pozemok právne vysporiadavať a už nás projektová dokumentácia spolu s geometrickým plánom stáli 2,853 mil. Sk“. Nové vybudovanie pravostranných chodníkov, ich odvodnenie – dažďová kanalizácia, rekonštrukcia, výstavba a úprava autobusových zastávok či lávka pre peších cez gaceľovský most pri Turacovi. To všetko v sebe zahŕňa pripravovaný projekt Bezpečnostné chodníky Rabča. „Geometrický plán a projektovú dokumentáciu máme, to ale nestačí. Kým však fond Európskej únie zverejní výzvu, musíme vysporiadať vlastnícke vzťahy. Stavba chodníkov sa týka približne 900 rabčianskych vlastníkov a každý z nich nám musí dať overený súhlas. *„Je to syzifovská úloha, normálnym spôsobom cez kúpnu zmluvu ani za korunu sa to nedá,“* skonštatoval rabčiansky prednosta Vladimír Briš a dodal: *„S právnikom sme preto vypracovali aj náhradné zjednodušujúce riešenie vychádzajúce z toho, že obec už má dnešné chodníky viac ako 10 rokov v dobromyseľnej držbe a stará sa o ne ako vlastník. Predtým, kde sú chodníky, bola páchnuca priekopa („garad“) Ale aj tak neviem, či sa nám to podarí.“* Projekt s 5-percentnou finančnou účasťou obce by mal v budúcnosti zabezpečiť väčšiu bezpečnosť chodcov na Hlavnej ceste vedúcej celou Rabčou, ktorou denne prechádza veľa domácich i poľských vozidiel. **(og)**

JUBILANTOM BLAHOŽELÁME

80 rokov života
- Mária Maťugová
- Anna Vajdečková
- Apolónia Pilarčíková
- Jozef Sučák
- Mária Labudjaková

75 rokov života
- Emília Raticová
- Stanislav Randiak
- Mária Ferancová
- Mária Kormanová
- Jozef Jagnešák

70 rokov života
- Jozef Mihaliak
- Milan Piták
- Štefan Babinský

NARODENÍ 2008

Matúš Miškovič, Šarlota Adamčíková, Timotej Mačinec, Sebastián Kanik, Tamara Tarčáková, Patrícia Kutláková, Lucia Skutková, Patrik Marlenga, Michal Kozák, Martin Budzeľ, Samuel Vargončík, Marcela Michaláková, Zuzana Vargončíková, Oliver Svetlák, Olívia Harbutová, Dominik Špigura, Natália Vorčáková, Žaneta Neupauerová, Marcus Miklušák, Veronika Brišáková, Kevin Klogner

NA NAJSTARŠEJ PEČATI RABČE BOL KRÍŽ?

DRUHÉHO NOVEMBRA SME SI UCTILI PAMIATKU ZOSNULÝCH, KDE KRÍŽ JE SYMBOLOM SMRTI A VYKÚPENIA

Kamenný kríž na Adamovke pri Hlavnej ceste s reliéfom bolestnej Panny Márie je dielom domáceho neznámeho kamenára pravdepodobne z roku 1897 a domnievam sa, že podľa takých krížov okolo ciest je zhotovené aj jediné známe pečatidlo Rabče, v ktorom je v strede vyrytý kríž a nie osekaný smrek s vŕbami okolo. Kríž je najčastejší symbol nielen našej obce. Text a foto ing. vladimír briš

STOP PÁLENIU UMELÝCH HMÔT V PECI

Hospodárenie s odpadmi za rok 2008: STRATA 340 tisíc Sk

***„Rabča sa sa mi páči okrem toho smradu večer keď z komínov rodinných domov valí smrad so spaľovania umelých hmôt."* – uviedla skúsená ochranárka s Liptovského Mikuláša potom ako urobila prehliadku obce Rabča z pohľadu nového územného plánu.**
V množstve zberu skla a plastov skončili Rabčania na predposlednom mieste pričom Polhorci vyseparovali 2,5 krát viac!
V hospodárení s odpadmi sme len za minulý rok skončili so stratou mínus 340 tisíc Sk!

PLÁN ODVOZ U ODPADOV

November 2008
13. 11. plasty
20. 11. sklo
27. 11. tetrapack
+ obaly – základné školy

December 2008
12. 12. plasty
18. 12. sklo
22. 12. tetrapack
+ obaly – základné školy

POZOR! Odpady sa zbierajú o deň skôr, ako je uvedené v rozpise!

Prečo Rabčania separujú oveľa menej ako Polhorci, ktorí oproti Rabči nemájú ani obecný podnik služieb a majú rovnako úzke cesty? Prečo sa páli väčšina umelých hmôt?

Rabča nemá zavedený systém separovaného zberu. Viac sa spolieha na zber cez žiakov v škole namiesto toho, aby sa zamerala na obyvateľov. Zber plastov sa robí spôsobom, že obyvatelia z rodinných domov po bočných uliciach, ak sa chcú plastov zbaviť, potom musia vrecia odniesť k Hlavnej ceste deň vopred. Vrecia odvezú pracovníci obecných služieb a prázdne plastové vrecia nechajú zastrčené v najbližom plote, ktoré si zoberú obyvatelia domov vedľa Hlavnej. Preto obyvatelia vedľajších ciest nemajú do čoho separovať.

Zbierať vrecia treba pravidelne každý mesiac v rovnaký deň spred každého domu v Rabči a dať do každého domu každý mesiac dostatok plastových vriec.

Množstvo a tým aj stratu za odpady znížime len ich separáciou a kompostovaním. Inak budeme čoraz viac platiť za ich vývoz. V. BRIŠ

Porovnanie zberu skla a plastov v kilogramoch v našej obci so susednými obcami za obdobie január – august 2008

OBEC	SKLO	PLAST	kg / obyvateľ
Zubrohlava	10 683kg	4581 kg	7,6
Rabča	***13 430,8 kg***	***4720 kg***	***4***
Rabčice	7 812 kg	4224 kg	6
Sihelné	4 578 kg	1261,7 kg	2,9
Or. Polhora	23 934 kg	13118 kg	10,1

Zdroj: Združenie Biela Orava, pre všestranný rozvoj obcí regiónu Biela Orava, Grúnik Breza

SPAĽOVANÍM UMELÝCH HMÔT, GUMY V PECI spôsobujete poškodzovanie zdravia všetkým, najmä tým, čo máte najradšej – malým deťom, ničíte našu Zem, spôsobujete šírenie alergií. Splodiny pálenia sa trvalo ukladajú vo forme jemného prášku do pôdy a potom jeme zemiaky s jedmi.
NESPAĽUJME UMELÉ HMOTY!
SPOLOČNOSŤ PRIATEĽOV ZEME

MNOŽSTVO A VÝSLEDOK HOSPODÁRENIA S ODPADMI v OBCI RABČA PODĽA ROKOV (január – september)

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	Spolu
Vývoz a uloženie KUKA	682043	861545	987346	1072064	1128705	1177994	952872	6862569
Vývoz a uloženie VOK	66368	135546	159261	232048	231665	319759	291958	1436605
Poplatky nebezpečný odpad	46879	47755	20925	0				115559
Likvidácia divokých skládok	92250	0	0	0		13275		105525
Doprava plastov					3762	10999	19566	34327
Spolu náklady:	**887540**	**1044846**	**1167532**	**1304112**	**1364132**	**1522027**	**1264396**	**8554585**
Vyrubený poplatok – príjmy	1195683	1196350	1169179	1112197	1125838	1182301	1204266	8185814
Rozdiel = príjmy – výdavky**:**	**308143**	**151504**	**1647**	**– 191915**	**– 238294**	**– 339726**	**– 60130**	**– 368771**
KUKA ks	20286	24723	28236	28799	30757	31623	19577	184001
KUKA tony	415,54	509,84	540,92	572,39	614,37	615,34	508,15	3776,55
VOK tony	72,82	106,71	124,98	169,1	150,08	201,7	168,7	994,09

Technické služby Námestovo	Rok 2006	Rok 2007	Rok 2008	Nárast
Cena za zneškodnenie odpadov – zmesový komunálny odpad(KUKA):	885,92 Sk/t	885,92 Sk/t	983 Sk/t	97 Sk/t
Cena za zneškodnenie odpadov – objemný odpad (VOK):	885,92 Sk/t	985,92 Sk/t	1133 Sk/t	147 Sk/t

Ľudmila Lubasová

Bosorka

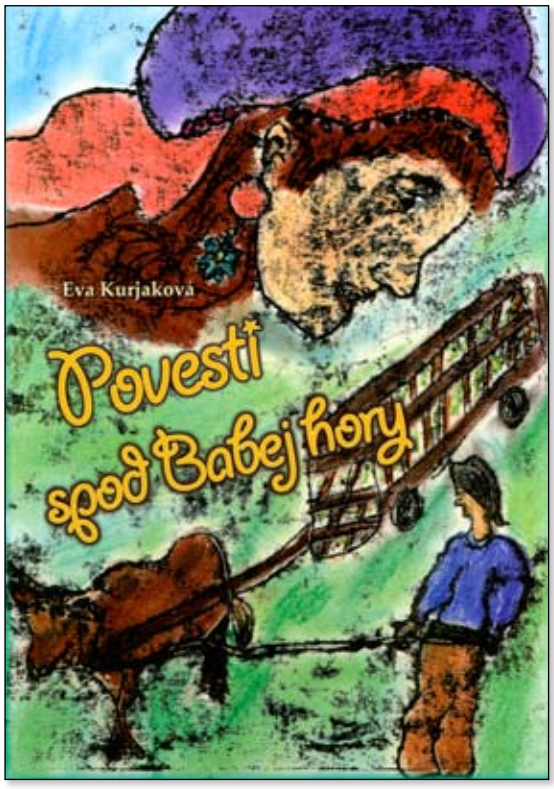
Poviedka z Rabče uvedená v knihe „Povesti spod Babej hory“, autorka Eva Kurjaková

V Rabči raz žila šikovná a veľmi pracovitá dievka. v jej záhradke kvitli najkrajšie kvety, jej polia prinášali najlepšiu úrodu. Všetko, čo chytila do ruky, sa jej darilo. Vedela uviť najkrajšie pierko, napriasť najtenšie nite a natkať z nich najjemnejšie plátno a keď ho vybielila, bolo najbelšie zo všetkých. Pri práci bola vždy dobrej vôle, veselo si pospevovala a pri tanci nikdy nesedela v kúte. Nečudo, že mala veľa pytačov, pekných i bohatých mládencov, no ona si napodiv nevybrala najchýrnejšieho, ale nenápadného, tichého a skromného, zato veľmi pracovitého mládenca. Vravievala, že ona veru nepotrebuje pána ani krásavca, ale seberovného manžela s pracovitými rukami. Keď sa vydala, s manželom si žili svoj tichý každodenný život, Nestarali sa o druhých, zato usilovne pracovali na poliach, ktoré zdedili po svojich rodičoch. V lete bolo okolo gazdovstva dosť roboty, v zime po večeroch priadla čím najjemnejšie nite, tkala jemné plátno, o ktoré sa na jarmokoch išli kupci potrhať.

Na dedine bolo tak, že tu sused susedovi videl nielen do dvora, do izby cez nezastreté okno, ale aj do hrnca. Tak bolo i teraz. Ľuďom nešlo do hlavy, ako to môže byť, že sa jej darí všetko, čo chytí do ruky. Veď aj oni ťažko pracovali, a predsa ich polia postihla neúroda. Aj oni pestovali ľan, chovali ovce, ale vlnené ani ľanové nite neboli také jemnučké ako jej. Čudovali sa, prečo nechodí po večeroch priasť spolu s inými ženami, ale pradie potajomky doma. Ako to, že jej manžel rád sedí o večeroch doma pri žene a vždy čosi majstruje namiesto toho, aby išiel spolu s inými chlapmi do krčmy? V tom vraj musia byť nejaké čary.

Keď takto jej rodinu viackrát na posiedkach ohovorili, posúdili, zhodli sa, že musí byť bosorka. A bosorkou ostala pre celú dedinu už navždy. Začali sa jej strániť a postupne sa jej začali báť. Ale bosorka sa nestarala, čo o nej rozprávajú a možno o tom ani nevedela. Ale keď sa jej syn oženil, do domu prišla nevesta. Bosorkin syn bol vzhľadný a súci mládenec, preto sa dievčina rada za neho vydala, ale svokry-bosorky sa veľmi bála a potajomky za ňou sliedila. Nikdy sa jej však nepodarilo zistiť nič neobyčajné. Videla len pracovitú ženu, ktorá nepoznala oddych, ale napriek tomu ju podozrievala z bosoráctva.

Keď bola bosorka na smrteľnej posteli, nevesta už nevydržala a požiadala svokru, aby ju naučila svoje čary. Chcela byť rovnako úspešná a dobrá gazdiná, mať vždy dostatok mlieka, masla a zdalo sa jej, že to možno dosiahnuť len pomocou bosoráctva. Bosorka videla, že ani ten dlhý čas, čo nevesta u nej žila, nestačil na to, aby zistila, že najúspešnejším bosoráctvom je svedomitá práca. Aby ju odnaučila spoliehať sa na čary, poslala ju na záhumnie k akejsi jame. Keď sa nevesta vrátila, bosorka sa jej opýtala, čo tam videla. „Jamu pnú hadov, žiab a všelijakých červov,“ striasla sa nevesta. „Vidíš,“ povedala bosorka neveste, „medzi takou háveďou ja budem musieť za trest po smrti ležať. Preto sa na nič nespoliehaj, usilovne pracuj a staraj sa o svoju rodinu najlepšie, ako vieš, to sú tie pravé čary.

Povesť o pomoci proti bosorkám autorke knihy p. Eve Kurjákovej rozprávali viacerí, napríklad Jozef Čučka mladší v marci 1979 a Terézia Pjenčáková v novembri 1979.

TÚTO PEKNÚ KNIHU AKO PEKNÝ DARČEK POD STROMČEK SI MÔŽTE ZAKÚPIŤ V OBECNEJ KNIŽNICI.

Hlas Rabčianskeho ľudu

DUŠIČKY: SPOMÍNAME...

Druhého novembra si pripomenieme sviatok, ktorý nazývame Pamiatka zosnulých alebo tiež „dušičky“. V čom má tento sviatok zmyseľ?

Pamätáte si, aké tradície a zvyky sa k Pamiatke zosnulých viažu? Ako strávite tento deň? Je u mladej generácie prejav úcty zomrelým v podobe zapaľovania sviečok na cintorínoch na ústupe? Aj takéto otázky odzneli v uliciach obce Rabča. A čo na to Rabčania?

Anna Iskierková:
Ak neumriem, pôjdem do kostola a na cintorín s vencami. Mám 76 rokov a pamätám si, že sme vždy chleba a vody na stôl dali. Doteraz to tak robíme.
Na stôl pokladáme chlieb, soľ a vodu, keď dušičky prídu, aby si mohli zajesť. Aj malé deti majú z toho radosť. Ráno sa chodia pozrieť, či tam dedkov duch bol, či odpil z vodičky a z chleba odjedol.

Miroslav Lettrich:
Na Spiši tomu hovoria pálenie sviečok.
To my na Orave nie. My sa len modlíme za zosnulých a zapálime popri tom nejakú tú sviečku. Je to prosba za spásu zomrelých, prosba za trpiacu cirkev, za duše v očistci. Pre mňa je to vždy melancholický sviatok, nie nejaké veselie, skôr tichá spomienka na blízkych zomrelých.

Alžbeta Adamčíková:
Doma upratujeme, chodíme na omšu a tiež zapaľovať sviečky.
Robíme to preto, aby sme si spomenuli na zosnulých, a na to, akí boli...

Jozef Tyrol:
Dušičky pre mňa znamenajú najmä spomienku na zosnulých. Väčšina ľudí si spomenie práve na svojich rodičov. Ale nielen na nich. Ide o to, aby sme si spomenuli i na prarodičov, na bratov, sestry, na svojich predkov.
Tradíciou je pálenie sviečok, odnášanie vencov a kytíc na hroby. Aj tento rok pôjdeme celá rodina na cintorín zapáliť sviečky a potom pôjdeme do kostola.

Ľudmila Iskierková:
Zúčastním sa na svätej omši a potom obídem hroby všetkých príbuzných, ktorých si pamätám, a o ktorých viem, že sú pochovaní u nás na cintoríne.
Dušičky a Vianoce sú najväčšie sviatky. Počas nich si skoro každý človek urobí voľno, aby mohol navštíviť príbuzných. Ide o úctu k zosnulým a svätým raz do roka.
Tradícia dušičiek vôbec nie je na ústupe. Práve naopak. Čím ďalej, tým viac ľudia zdobia hroby a viac sa o hroby i starajú. Aj spomienka sa mi zdá väčšia.

Anonymná občianka:
Vždy bolo veľa radosti, keď sme išli večer na hroby a všetko tam svietilo. Dlho do noci sme chodili po cintoríne. To bola radosť! My starší ešte chodíme zapaľovať sviečky po hroboch, ale mladší pomenej.
Možno nemajú komu zasvietiť. Ide o to pripomenutie, že si spomenieme na človeka, ktorý nám zomrel. Veď niektorí spomínajú aj celý rok! **./og, zk**

Tajomstvá šéfkuchára

Sirota, takmer františkánsky kňaz, pašerák žuvačiek, kuchár a otec šiestich detí. To všetko skrýva v sebe životný príbeh (ne)obyčajného človeka, 84-ročného Jozefa Revaja z Rabče.

Počas svojho pobytu v kláštore pomáhal bratom františkánom miništrovať na svätých omšiach (na fotke vľavo)

Otec odišiel do Ameriky, mama odišla navždy.

Pochádzam z piatich detí. Števo bol najstarší, potom nasledovala Marča, ja, brat Karol a najmladší Milan. Bývali sme v Trstenej, v rodinnom domčeku. V čase, keď sme boli malé deti, bola vysoká nezamestnanosť. Oravci neboli bohatí. Aj môj otecko bol chudobný človek. Tak ako robotníci dnes chodia do zahraničia, aby zarobili viac peňazí, tak išiel aj môj otec za prácou až do Calgary do Kanady. Keď nám zomrela mama, brat Milan mal pol roka. Ja som bol vtedy desaťročný. Marča mala dvanásť, Števo pätnásť a Karol osem rokov. Bolo to v roku 1935. Odvtedy sme sa museli „ponevierať“ po svete sami, ako siroty.

Moja druhá rodina – františkáni

Keď som mal 14 rokov, išiel som sa učiť za kuchára ku františkánom do Trnavy. Tri roky som tam býval v kláštore s mojím strýčkom. Bol františkán a ja som mu chodil miništrovať. Pri ňom som sa cítil ako pri rodine, ako pri otcovi. Kamarátsky bol aj páter Dion z Trstenej. Z Tvrdošína zas pochádzal páter Agáp, ľudský a prístupný kňaz. Aj s ním som sa mohol normálne porozprávať, skoro ako s vlastnými rodičmi. Ťažký je život kňaza! Lepšie je byť dobrým otcom, ako nedobrým kňazom.

Modli sa a pracuj!

Ako Kristus Pán povedal: „Šesť dní pracuj a v siedmy oddychuj. Nestačí sa iba modliť.“ Niekedy sa v kláštore pracovalo aj sedem dní! Museli sme zametať, poumývať chodbu, ktorá viedla do kuchyne a do sakristie, až potom sme smeli ísť na omšu.

My, štyria miništranti, sme sa vždy predbiehali, kto z nás pôjde miništrovať. Za odminištrovanie jednej svätej omše nám kňazi dávali jednu korunu alebo 50 halierov. A my sme si chceli zarobiť. Presne sme vedeli, ktorý kňaz koľko dáva. Ten korunu, tamten tiež, tento len 50 halierov a podľa toho sme sa aj zariadili. Zarobiť za polhodinu, čo trvala svätá omša, pár drobných, to bola pre decko radosť!

Vyzleč habit a choď...

Po troch rokoch mi dali habit a musel som sa strihať ako fráter. Skoro by som tam bol aj ostal. Ale prišiel komunizmus. V š e t k ý c h kňazov a rehoľníkov brali do táborov. Nás v trnavskom kláštore ponechali len dvoch. Mňa a pátra Agápa. Neviem, kde zobrali ostatných. Myslím, že ich dali na nútené práce alebo do „baby do kasární. Práve sme fasovali chlieb. Na týždeň sme dostávali iba jeden. Zobral som si ho teda a išiel som jej ho zaniesť. Plakala od radosti. Obrúčku si strhla z prsta a podávala mi ju. „Nie! Nechcem! Tu máš chlieb a utekaj,“ povedal som jej. Vojna je hnusná, neprial by som ju ani psovi.

Napriek tomu, že Jozef Revaj nosil františkánsky habit (na fotke vpravo s klobúkom), kňazom sa nestal

Jozef Revaj (na fotke uprostred) ani počas vojenčiny nezabudol na roky prežité v kláštore a navštívil bratov františkánov v Trnave

Nekonečná vojenčina

Ako osemnásťročného, pri vojsku, nás zajali Američania. Americký kapitán, ktorý mal otca Poliaka a vedel lámane hovoriť po slovensky, nám povedal: „Chlapci, s vami je zle. Idete do Francie na nútené práce do lágrov. Ale ak chcete, aby som vám urobil priepustky, schovajte sy“. Keď sa všetko upokojilo, páter Agáp mi povedal: „Jožo, bolo by dobre, kedy si už odišiel domov.“ Tak som nechal kláštor kláštorom a išiel som.

Chlieb náš každodenný, daj nám dnes

Na vojnu si spomínam ako na trest boží. Bol som v kasárňach v Českých Budejoviciach. Jedna mamka Nemka, chuderka, mala maličké decko a to stále plakalo. Vbehol som vte-

Ako mladíka Jozefa zastihla nielen povinná vojenská služba, ale aj druhá svetová vojna (na fotke štvrtý zľava)

sa pri cintoríne!“ Prenocovali sme teda na cintoríne. Ráno po nás prišli s priepustkami. Išli sme pešo. Kade a kde, to si nepamätám. V Čechách sme povedali, že sme partizáni, ktorých zajali Nemci. Česi nás preto zvelebovali. Strávili sme tam asi mesiac. Potom nám náš nadporučík povedal: „Chlapci, vy by ste na vojne nemali byť! Choďte všetci domov.“

Dovtedy sme na vojne strávili šesť mesiacov. Lenže neskôr nám povedali, že to neplatí, preto musíme narukovať znovu na dva roky.

Naše „áno“

Po vojenčine som prišiel späť do Trstenej. Zobrali ma na Oravskú priehradu robiť vedúceho kuchára. Stravovalo sa tam 1 200 ľudí. V kuchyni so mnou varilo 22 žien. Práve tu som sa zoznámil s manželkou Jankou. Pracovali sme štyri roky v jednej kuchyni. Raz nás poslali upratať jednu miestnosť. Vtedy sme spoločne začali komunikovať. Rok sme spolu chodili a v roku 1950 sme sa zobrali.

Sobášna fotka manželov Revajovcov z apríla roku 1950

Aj po 58-mich rokoch sú s manželkou Jankou stále verní a šťastní manželia

Postav dom, zasaď strom...

Prišiel som z Trstenej do Rabče pochváliť sa, že mám 50 tisíc. V Trstenej som si chcel postaviť dom. Otec mojej manželky mi povedal: „Jožo, keď máš toľko korún, stavaj v Rabči! A do roka môžeš bývať.“ Tak sme začali stavať rodinný domček a doteraz v ňom so ženou bývame. Najviac na svete mi pomohli práve rodičia mojej ženy. Manželkin otec mi ponúkol na výber ešte aj pozemok pod dom. Lenže v roku 1953, keď sme začali stavať, prišla kríza. Zmena meny, podobne ako teraz na euro. Ľutoval som najmä ľudí z Hámrov, Ústia, a zo Slanice. Kvôli budovaniu Oravskej priehrady sa museli odsťahovať a popredali domy. Mali milióny, ktoré im menili jedna k päťdesiatim. Ožobráčili ich. Ale aj zmena peňazí sa dala prežiť. Vo dvojici sa vždy ľahšie prežívajú všetky ťažkosti a tak je to až doteraz. S manželkou sme spolu už 58 rokov.

Žulo pol Rabče

Otec prišiel zomrieť na Slovensko. Smrť si ho vzala v 1979-tom. Najkrajšia spomienka môjho života patrí práve môjmu otcovi. V roku 1970 sme boli s manželkou 6 týždňov pri ňom v Calgary. Prvýkrát v živote sme vtedy cestovali lietadlom. Jedna žuvačka stála u nás korunu. Za 100 kusov žuvačiek sme v Kanade zaplatili len 97 centov. Tak som ich tam kúpil až 7 000. Podarilo sa mi ich šťastne prepašovať až na Slovensko. Žuvačky som musel dať do kufríkov po 200, 300, ba aj 500, a napísať na ne adresy. Mal som ich ako suvenír, preto mi ich nemohli na colnici zobrať. Potom som ich doma porozdával. Vtedy žulo pol Rabče!

Sedem tisíc dolárov

Škoda Oktávia, vyleštená ako blesk, stála v Kanade skoro 1 000 dolárov. Otec bežne zarobil až 4 000 dolárov. Hovorím mu: „Tato, kúpte mi toto auto.“

„Nie! Tu máš, kúp si auto v kraji,“ odpovedal a dal mi peniaze. Prišiel som naspäť so 7 000 dolármi. Keby som sa bol prihlásil, že ich mám, musel by som ich meniť za bony. Tie by však po pol roku prepadli. Preto som si ich radšej schoval pri posteli. Ujo z Rakúska chcel predať za 1 000 dolárov pozemok, ktorý máme hneď vedľa domu. Tak som si ho kúpil.

Dve oči – v jednom

Pracoval som ako kuchár v trstenskej nemocnici. Desať rokov som jazdil do zamestnania na motorke. Poliaci chodievali za prácou do Ostravy autobusom. Išli cez Trstenú a z autobusu vyhadzovali prázdne fľaše od pálenky. Akurát som išiel oproti a fľaša mi spadla do tváre. Prišiel som rýchlo do nemocnice a tam mi povedali: „Ježišmária, Jožo, čo si robil?“ Previezli ma rýchlo do Martina, kde som v nemocnici strávil jeden rok. Vyzeralo to tak, že neuvidím ani na jedno oko, ale potom mi vybrali len pravé. Na druhé oko, ďakovať Bohu, vidím ešte doteraz. Slúži mi tak, akoby som mal obe oči.

Zuzana Kozáková, Oľga Gluštíková

Dlhé roky pracoval ako kuchár v trstenskej nemocničnej kuchyni

DEJINY – Z NAJSTARŠÍCH DEJÍN ZALOŽENIA OBCE RABČA II. DIEL

Z rôznych nových prameňov, z monografií okolitých obcí najmä monografie Rabčíc ale aj monografie Rabče, predkladám výber najstaršiej histórie obce Rabča za obdobie 1550 – 1948. Súpis zdrojov, z ktorých som čerpal, uvediem na konci celkového článku. Verím, že článok čitateľov obohatí o nové poznatky.
Každý Rabčan by mal poznať najskôr dejiny obce v ktorej žije, veď je to vzácne dedičstvo našich otcov, dedov, pradedov...
Poznanie dejín rodnej obce má aj ten význam, že sa môžme poučiť zo skúsenosti našich predkov, aby sme nerobili rovnaké chyby.

V obciach sa prísne postupovalo voči rôznym záletníkom, pijanom, nespratníkom či neslušne rozprávajúcim – tí boli telesne trestaní. Dereš a palicovanie boli bežné prostriedky na udržanie poriadku a nezriedka sa stalo, že bol naň vytiahnutý nejeden dedinčan, ale aj richtár, ktorý nedbanlivo vykonával svoj úrad...

Fungovala ľudská spolupatričnosť pomáhajúca prežiť a sadenie stromov

Aby ľudia mohli pri všetkých ťažkostiach prežiť, museli si navzájom pomáhať. Susedská výpomoc bola samozrejmosťou. Ľudia si vzájomne pomáhali aj pri výpomoci s ťažným dobytkom.

Oravské panstvo tiež nariadilo vysádzať okolo ciest vŕby a topole, aby sa po dorastení mohli použiť ako kurivo namiesto smrekov v lesoch. Každá raľa mala vysadiť najmenej 40 takýchto listnatých stromov, o čom mal richtár podávať správu.

Prichádza čierna smrť – mor a na trón Mária Terézia

V 1739-om na hornej Orave zúril strašný mor. Z hladu mu podľahli ľudia i dobytok. Čierna smrť k nám pravdepodobne prišla z Poľska. Opatrenia uskutočňované na zamedzenie morovej epidémie v stoliciach ešte viacej zhoršovali životné podmienky ľudí.

V nasledujúcom roku sa na trón dostala nová panovníčka Uhorska – Mária Terézia, predstaviteľka osvietenského absolutizmu. Panovala potom 40 rokov a urobila mnoho zmien.

Z práv, ktoré mohli v tom čase poddaní využívať, bolo právo výroby a čapovania liehovín, právo mlyna, píly, rybolovu, užívania kopaníc... Prináležali zemepánom a viazalo sa k nim dodržiavanie konkrétnych podmienok. Príčiny celkového hospodárskeho a spoločenského postavenia poddaného ľudu spočívali aj vo feudálno-nevoľníckych vzťahoch, založených na útlaku a vykorisťovaní nevoľného roľníka feudálnym pánom.

Epidémie neutíchali. Objavil sa ešte aj mor dobytka – slintavka a krívačka.

Obyvatelia Rabče v roku 1768 začali stavať kostol. Rabča má už svoju vlastnú farnosť

Význam Rabče v 18. storočí dokladá aj založenie farnosti v tejto obci v roku 1772. Predtým Rabča spolu s Polhorou a Sihelným cirkevne patrili do novej farnosti v Rabčiciach. Do roku 1706 patrilo do našej farnosti aj Oravské Veselé.

Drevená kaplnka v Rabči bola už v roku 1658. Kostol v obci začali obyvatelia stavať v roku 1768. Prvý farár pre Rabču prišiel v roku 1772. Bol ním Mikuláš Sadecký. Pôsobil tu 24 rokov. Z Rabčíc presťahoval do Rabče faru aj so svojím rechtorom a učiteľom Gondom. V tomto roku sa začína formovať škola.

Rabča – nová farnosť a jej duchovní

Od roku 1772 sa matkocirkvou pre obce Rabčice, Or. Polhoru a Sihelné stala Rabča. Sihelňania nemali vo svojej dedine ani cintorín a zosnulých pochovávali na rabčiansky cintorín. rvým duchovným správcom Rabče bol Mikuláš Sadecký, po ktorom v našej obci pôsobili kňazi: Ján Dvorský, Pavol Vitkay, Mikuláš Zboja, Pavol Basista, Ján Drengubjak, Jozef Kohút, Ignác Matkovčík, Mikuláš Lacko, Anton Florek, Jozef Matúška, Jozef Murdžák, Ján Pienčák a Ján Kecera. Po nich prišiel kňaz – vynikajúci maliar a ľudový rezbár – Ján Drengubiak, ktorý z Rabče odišiel do Galície. V Krakove maľoval kostol a spadol a na následky zranenia zomrel. Ďalší kňaz, Mikuláš Lacko, bol literárne činný.

Tereziánsky urbár

Do zavedenia tereziánskeho urbáru vieme, že v Rabči bolo v obci 8 raľí, z toho 3 šoltýske (Pitákova, Dolnia a Hornia šoltýska) a 5 sedliackych. Počet obyvateľov neskôr stúpol na 829. V obci mleli 2 múčne mlyny a tkali štyria tkáči. Rabčania rozšírili poľnohospodárstvo o pestovanie ľanu, obec si však udržala dobytkársky charakter. Medzi hlavné zamestnanie mužov patrilo drevorubačstvo a spracovanie dreva.

Tereziánsky urbár bol zavedený v roku 1769. Bol ním lesný poriadok „Poradek hor aneb lesúv zachování". Bola stanovená ochranná funkcia lesa, ustanovení lesníci a hájnici. Zaujímavé je, že tento lesný poriadok s úpravami a doplnkami trvá dodnes. Vtedy sa týkal pestovania drevín, lesov a ich udržovania. Jeho cieľom bola hlavne ochrana lesa pred svojvoľným vyrúbavaním a tiež pred kozami, spôsobujúcimi pri pasení škody na lesných porastoch. Veľkým nedostatkom tohto poriadku bolo to, že o rozsahu lesných úžitkov pre poddaných rozhodoval zemepán, ktorý sa ich snažil čo najviac ombeziť.

Nespratníctvam odzvonené

Punkt 9 bol uvedený osobitne vo všeobecnej časti urbára, pretože platil pre obyvateľov celého cisárstva. Panovníčka nariaďovala dodržiavanie verejného poriadku a tresty za jeho porušenie. Za kliatie, zlorečenie (napr. do diabla, do strely) a rúhanie bol dospelý muž potrestaný 12-timi údermi palicou, dospelá žena alebo dievka 12 údermi korbáčom, chlapec alebo dievča 12 úderov prútom. Pri druhom previnení sa trest zdvojnásobil, (24 úderov), pri treťom strojnásobil (36 úderov). Po desiatej hodine večer bolo zakázané chodiť po dedine a stretávať sa v tmavých kútoch. Kto po zotmení trpel v dome krik a nevyhnal nespratníkov, zaplatil pokutu, – za prvý raz 12 zlatých, pri druhom 24, pri treťom 36 zlatých. Kto sa nepolepšil, tomu dokonca hrozilo väzenie na zámku.

Reformy v školstve

Panovníčka povzniesla i školstvo, po dlhých prípravách reformy školského systému vydala Ratio educationis, ktorou ustálila sústavu štátnych škôl podriadením Školskému sekretariátu. Táto reforma zaviedla všeobecnú povinnosť školskej dochádzky, ktorá dovtedy na Slovensku nebola zavedená. Základné vzdelanie poskytovali deťom Ľudové školy, ktoré sa delili na triviálne, hlavné a normálne. Vyššie vzdelanie sa dosahovalo na stredných školách s vyučovacím jazykom latinským. Pri farách nariadila zakladanie triviálnych škôl, v mestečkách normálne školy a vo väčších mestách gymnáziá. Názov triviálne pochádzal od toho, že sa vyučovali tri predmety: čítanie a písanie, matematika a náboženstvo. Dňa 14. novembra 1774 bolo otvorené nižšie gymnázium v Trstenej, spravované františkánmi z Okoličného, ktoré navštevovalo 150 oravských študentov. Tým sa otvorila možnosť štúdia aj pre hornooravské deti.

Ako to v Rabči bolo s richtármi

Do zavedenia tereziánskeho urbáru v roku 1774 boli v obci dediční richtári z rodov Ramža, Klepeň a Rabčanský. Jedným z posledných „šoltýsov" bol Martin Rabčanský. Ramžovci, pôvodní richtári, sa pravdepodobne z obce vysťahovali, lebo o Martinovi, poslednom richtárovi z tohto rodu ešte v roku 1690, sa tradovala povesť, ktorú starí Rabčičania i dnes poznajú. Ján Kecera ju zaznamenal v kronike farnosti takto: *„Keď bol istý Ranďa (Ramža!) šoltýsom, bola za neho veľká bieda, hlad, daň nevládal pozbierať, nechal obec tak a vybral sa do Slavónie. V Podzámku páni ho zastavili, osloviac ho: – Ranďa, kde idete? Povedal svoje, na čo mu povedali, aby sa vrátil a že daň bude odpustená."*

Richtár predstavoval predĺženú ruku zemepána, bol spojovacím článkom medzi zemepánom a obyvateľstvom obce – a v dôsledku toho i ochrancom zemepanských záujmov medzi poddanými. Okrem povinností voči svojmu panstvu plnil i príkazy stolice a štátu.

Mal aj značné výhody, patril medzi miestnu „honoráciu", mal právo rybačky i poľovačky, mal mlyn či krčmu. Voči obci spĺňal richtár úlohu kontrolóra plnenia povinností panstvu, dozeral nad finančnými príjmami (z krčmy, pasienkov, atď.); ďalej vyberal a rozvrhoval dane, zabezpečoval pracovníkov na opravu ciest, i iné verejné práce. Najímal nočných strážnikov,

obecných zamestnancov: bubeníka, sluhov, poštára, hájnika, obecných pastierov, atď., ohodnocoval škody na pastvinách spôsobené dobytkom či ovcami. Dôležité boli tiež jeho povinnosti súdne. Musel dbať na verejný poriadok v obci a zločincov odovzdávať na súdne stíhanie zemepánovi. So správou mu ešte pomáhali prísažní – boženíci (6 – 12 osôb) a notár. Boženíci napr. dozerali na oheň v domácnostiach a snažili sa tak predchádzať požiarom. Prísažný mohol richtára v jeho neprítomnosti zastúpiť. Boli volení obcou.

Povinnosti hájnikov boli vtedy spojené s prácou v lese. Dozerali pri odovzdávaní dreva, odbere klátov, pri vození dreva na pílu, pri jeho zvoze či plavení; taktiež sa mali starať o prenajaté hole, zháňať z nich dobytok a zúčastňovať sa pri obnovovaní hraničných značiek hôľ.

Mária Terézia dala upraviť pomer medzi šľachtou a poddaným ľudom. Na spravodlivé vyrubenie poplatkov bolo treba súpis majetkov, a tak do dedín vyslala komisárov.

Tereziánsky urbár zrušil systém dedičných richtárov a zaviedol nový systém richtárov – každoročne volených. Volebné právo mali len gazdovia platiaci dane. Samozrejmosťou bolo, že najčastejšie volili kandidáta spomedzi najbohatších občanov obce.

V Rabči sa za Rakúsko-uhorskej monarchie v richtárskej funkcii vystriedali: M. Piták, M. Rabčanský, M. Piták, M. Galgaňák, Š. Piták, M. Kovalčík zvaný Miškovjak, J. Heretik, P. Kozák, J. Rabčanský zvaný Gleťák, J. Heretik, O. Piták, J. Heretik, M. Belkotiak, M. Oršuliak, O. Pilarčík, M. Gluch, J. Haňulák, J. Kumor, J. Staš, J. Šurin, J. Jagnešák, J. Paoaľský, J. Kabáč, J.Ratica, I. Jagnešák, I. Tarčák, P. Labudiak a P. Kudjak.

Richtár bol zodpovedný za vyberanie dávok a peňažných daní pre Oravské panstvo i župu. Vyberal sa štvrťročne. Pomáhali pri tom aj štyria prísažní, boženíci. Richtár mal na starosti tiež verejný poriadok v obci, ako aj bezpečnosť; rozsudzoval susedské spory a dohliadal na poľné práce. Na jeho pokyn sa sialo, sadilo, pásol dobytok, kosilo, žalo, kopalo, atď. Prínosom pre obec býval richtár-dobrý hospodár rozumejúci rastlinnej i živočíšnej výrobe.

Akí boli vtedajší obyvatelia Oravy (rečou, postavou, obliekaním)

O obyvateľoch Oravy v prvej polovici 18. storočia podáva správy Matej Bel:, Slováci obývajú Oravu od najstarších čias. Na ich reč vplývali Česi a Moravania, ale najviac Poliaci. Na dolnej Orave rozprávali slovensky, na hornej Orave, v blízkosti hraníc, je jazyk „skazený vidieckym ľudom zo slovenského i poľského nárečia taký pozlievaný, že nikto nie je s ním spokojný. Pre Poliaka je totiž neznesiteľné počúvať slová zo slovenských úst pomiešané v jeho reči, lebo títo majú radi v každom druhu reči aj pôvab, aj čistotu. To isté sa stáva aj Slovákom, lebo ich uši odmietajú nepríjemné syčanie poľskej reči. Po maďarsky nehovoria okrem šľachticov a niekedy aj ich služobníctva, iba ak hádam remeselníci, ktorí kvôli remeslu sa dlhšie zdržiavali v dolnom Uhorsku."

Matej Bel sa zmieňuje aj o strave, odeve, telesnej stavbe a liečebných metódach Oravcov. Ich postavu opisuje ako mocnú, hruď ako pancier, údy vrtké a celá telesná stavba prispôsobená tak, aby dokázali znášať námahu a ťažkosti. Odev nosili z kozej srsti, nohavice z bieleho súkna, voľnú čiernu halenu, na hrudi nezapnutú. „A tak aj v najtuhšej zime (chodia) s odhalenou hruďou. Pretože všetci majú bradu, stáva sa, že v studenom počasí zmohutnie cencúľmi, visiacimi ako ľadové kryštály, ktorí cvendžia, podobne, ako opísal Ovídius Skýtov." Ženy nosili odev z ľanového plátna. V lete nosili hore živôtik, dolu vpredu zásteru, vzadu pás látky. V zime si na tento odev obliekali kožúšok bez podšívky alebo huňu.

Napriek skromnému oblečeniu bývali Oravci málo chorí a kašeľ si liečili pálenkou s medom. Pre neúrodu iných druhov obilia sa živili ovseným chlebom, alebo ovsenou kuľašou s mliekom a divým paštrnákom uvareným vo vode, syrom, zriedkavo hovädzím mäsom. Bohatší varili syrové jedlá: chlieb z ovsených pliev krájali na tenké smidky, ktoré rozložili do hlbokej a širokej misy, posypali rozdrobeným syrom a zaliali vriacou vodou. Nechali prikryté a po chvíli s chuťou jedli.

Dôležitou súčasťou výživy bolo mlieko. Bel uvádza, že na Orave možno vidieť i desaťčlenné rodiny chudobných roľníkov, ktorí sa živia mliekom jedinej kravičky. Kone v tej dobe chovali zriedkavejšie, zväčša len šľachtici, početnejšie boli čriedy oviec, chovaných v horských košiaroch. Svine chovali v lete na slnečných pastvinách, v zime žaluďmi v lesoch a doma obilným šrotom. Chovali domácu hydinu, husi, kačice, sliepky. Včelstva boli zriedkavejšie.

Obecný znak

Tieto zmluvy sú cenným heraldickým prameňom, lebo obecný richtár ich potvrdzoval pečaťou. Pečatidlo sa zachovalo len v ojedinelých prípadoch. Úplne prvé pečatidlo zo 17. storočia sa nepodarilo objaviť. Niekedy v polovici 18. storočia však vzniklo pečatidlo, ktorého odtlačok, sa zachoval. Po obvode bol kruhopis „SIGILLUM POSS. STARA RAPCSA." Rabča mala vo svojom znaku trojvršie, z ktorého podľa rozhodnutia heraldickej komisie vyrastajú 3 ihličnaté stromy, čo moje najnovšie zistenia nepotvrdzujú: v strede je najčastejší a najbežnejší ľudový symbol KRÍŽ prekrytý plechom, doskami na ochranu pred dážďom a vedľa kríža ako tu bolo bežné rastú dva listnaté stromy – vrby; ani historické zdôvodnenie neobstojí, že Rabča ovplývala bohatstvom lesov. Ako sa vysporiadajú s týmito novými zisteniami závisí od nás všetkých či budeme chcieť nový obecný symbol alebo zostanú 3 smreky pričom stredný smrek má osekané konáre.

Z Námestova sa stalo trhové mestečko

Mária Terézia kodifikovala Námestovu 14. júna 1776 vydaním mestského trhového privilégia. Kráľovná v ňom povyšuje poddanskú obec Námestovo na mestečko (oppidum) a udeľuje mu právo konať štyri výročné jarmoky: 13. januára, 12. marca, 1. augusta, 18. októbra a týždenné trhy, vždy vo štvrtok. Ďalej sa zdôrazňuje, že slobodné trhy a jarmoky sa majú konať podľa tých istých práv, slobôd, výhod a imunít, aké majú slobodné kráľovské mestá a ostatné privilegované obce. Ktorýkoľvek obchodník, remeselník či trhovník so svojím tovarom mohol prísť do mestečka Námestova bezpečne predávať a naproti tomu aj všetky ostatné trhové mestá boli povinné zabezpečiť námestovským kupcom slobodný predaj ich tovaru.

Školská reforma a začiatky školy v Rabči

Cisárovná Mária Terézia od r. 1777 školskými reformami zaviedla tzv. „Triviálne školy" – na dedinách bývali s jedným učiteľom, kým v mestách s dvoma. Na ľudovej škole sa učili 3 predmety: čítanie, písanie, počítanie.

Začiatky školy v Rabči spadajú do roku 1772. Prvým rechtorom bol Ondrej Gonda. Vyučoval na fare a po súkromných domoch žiakov nielen z Rabče, ale i Polhory a Sihelného. Druhým učiteľom bol Jozef Stankovič, ktorý začal zbierku na postavenie prvej školskej budovy.

Nový uhorský kráľ a pestovanie zemiakov

Po smrti Márie Terézie v roku 1780 sa stal uhorským kráľom jej syn, Jozef II. Kým predtým sa v úradoch používala predovšetkým latinčina, od 1. novembra 1784 mladý panovník zaviedol ako úradnú reč nemčinu. Neskôr vydal aj významný patent o zrušení poddanstva. Dekrétom vyhlasoval osobnú slobodu poddaných (získali právo slobodného sťahovania sa, ženby, možnosť štúdia, slobodná dispozícia s majetkom – nie však pôdou...), čím sa vytvorili podmienky pre rozvoj manufaktúrneho priemyslu.

Do dejín sa Jozef II. zapísal pozitívne. Nariadil, aby pod prísnymi trestami všetky deti chodili do školy. Tiež, aby sa zlepšila starostlivosť pri narodení dieťaťa – zaviedol systém pôrodných babíc, ktoré už museli absolvovať zdravotné kurzy; sprísnil dohľad nad tzv. prespankami, aby nemordovali svojich novorodencov. Do dedín zaviedol „obecný poriadok", podľa ktorého mal byť cintorín obohnaný múrom, aby tam nemal prístup dobytok. Kto by verejne nadával, klial, mal rúhavé reči – ak bol mužského pohlavia, dostal 12 palíc; ak dievka tak 12 korbáčov. Kto by bol v deň sviatočný úmyselne vynechal služby božie, mal dať na kostol funt vosku, keby sa to opakovalo – dvojnásobok. Ak bol mládenec prichytený s dievkou po zotmení, dostal 12 palíc, dievka 12 korbáčov. Krčmár nesmel trúnky predávať pred omšou alebo počas nej.

Ak by bol richtár zanedbal tieto povinnosti, sám mal byť potrestaný – a to peňažnou pokutou 12 zlatých – ak by sa to opakovalo, taxa vzrástla na 36 zlatých.

Pestovanie zemiakov

Novoty sa objavili aj medzi prostými ľuďmi – v pestovaní. V dôchodkoch zubrohlavského farára sa okrem iného spomína „nejaká repka, švábka nazývaná, ktorá sa rozmáha." Švábka, čiže zemiaky boli dovezené z Ameriky v roku 1565; na Slovensko sa rozšírili v 18. storočí a prvýkrát sa o nej zmienil mních Cyprián z Červeného Kláštora.

Zemiaky sa stali v našich končinách „druhým chlebom." Sadievali sa motykou spočiatku len na malých výmerách – neskôr až začiatkom 19. storočia sa prišlo na to, že pôdu pre ne treba pripraviť jesenným úhorením, potom prihnojením maštaľným hnojom tesne pred sadením. Neskôr sa sadilo do riadkov za pluhom, do každej druhej brázdy. Úhorenie sa často

zanedbávalo, sadilo sa do starého strniska. pretože pôda nebola dobre pripravená, museli sa brázdy presekávať ručne motykou. Potom sa bránilo. Po vzídení sa zasa rušalo – znova to bola ručná práca motykou. Keď zemiaky podrástli, znova ich bolo treba okopávať aj plieť, kopať sa zvykli po 15. septembri, nikdy nie skôr.

A čo sa z nich varilo? Z horších a poškodených sa varil pokrm pre prasce, nahnité zemiaky sa takisto spotrebovali. Drobné sa zapekali v peci či v rúre; varené sa jedávali so surovou kapustou, prípadne sa varili zemiakové halušky. Práve zemiaky – švábky boli celodenným jedlom; ak chýbali, v domácnosti panoval hlad.

Pestovanie kapúst – zdroj vitamínov a inej zeleniny

Kapustné nože sa v inventároch poddaných uvádzajú už v 17. storočí.

Jej pestovaniu sa venovali ženy. K prácam patrilo výber zdravého hlúba, ktorý gazdiná na jar zasadila, aby mala kvalitné semeno – potom ho vysievala, zalievala priesady, plela, jednotila – to patrilo k povinnostiam starších detí v domácnosti. Kapusta sa po zbere pokrájala do plachty či dieže – potom sa spolu s prísadami tlačila v sude alebo bočke.

V 18. storočí sa potom pestovali ešte cesnak a cibuľa; mrkva a petržlen boli neznáme. Dosť sa pestovala kŕmna repa – burgyňa, tá sa v niektorých domácnostiach používala ako denné jedlo – uvarená, ale jedla sa i surová. Používala sa v čase, keď ľudia ešte nepoznali zemiaky.

Pestujte ľan a konope!

Roku 1786 bolo vydané Nariadenie Oravskej stolice o pestovaní ľanu a konopí. Nariaďovalo všetkým – aj ženám a deťom nedospelého veku, zaoberať sa pestovaním a následne aj spracúvaním ľanu, výrobou plátna a jeho predajom. Chudobné obyvateľstvo si týmto spôsobom malo zadovážiť peniaze, za ktoré si kúpi výživu. Prikazuje nielen ženám, ale aj mužom a mládeži zaoberať sa pestovaním a spracovaním ľanu na priadzu a plátno, najmä počas zimy. *„A tak nielen sami rodičove ale i deti nedospelého veku, jako to v jinych krajinách s velkym osohom spatrovane býva, ku vyživeni svojmu pomáhal a osoch činit budú.“* Poddaným panstvo prikazovalo, aby nielen priadza bola dobre spracovaná, ale aj tkáči a gazdiné, ktoré tkali, si mali zaobstarať širšie a lepšie brdá v Sliezsku, lebo *„čím širšie a hustejšie jest plátno, tým vicej lepšie a predajnejšie býva.“*

Ľan mal pre dedinčanov veľký význam. Predstavoval základnú surovinu pre výrobu plátna používaného najmä na ošatenie, ale aj iné potreby. Ako rastlina nie je náročný na pestovanie, ani na spracovanie (trhanie, viazanie do snopov, rafanie, sušenie, čistenie, viazanie, močenie, tlčenie, trepanie, česanie, pradenie a tkanie, bielenie...) Ľan narastie aj v neúrodných či ťažkých pôdach. Pretože sa v nich nedarí burinám, netreba ho opakovane plieť.

V mnohých oblastiach a medzi nimi i ba Orave, výroba ľanu neskôr prevýšila domácu potrebu a stala sa zdrojom zárobku obyvateľstva. (Z dedín napríklad Zubrohlava bohatla pláteníctvom.)

Plátno bolo základným materiálom na odev, periny, vrecia. V minulosti si roľník doma vyrobil takmer všetky súčasti odevu – okrem gombíkov. Tiež mnohoraké výrobky z dreva (habarky, varešky, lyžice, nádoby, putne, ba aj vozy) si zhotovoval gazda sám, dobrý košík vedel upliesť takmer každý gazda.

V roku 1788 povolil Jozef II. oravským plátenníkom voľne obchodovať po celej uhorskej krajine. Plátenníci skupovali po domoch domácky vyrobené plátno a chodievali ho predávať nielen po celej Uhorskej krajine, ale aj do cárskeho Ruska, Palestíny a Egypta. Spočiatku predávali plátno hrubé, tkané na krosnách s úzkou osnovou a nefarbené. S rozvojom obchodu tovar sa skvalitňoval. Zaviedli sa širšie tkáčske stavy zo Sliezska, v mangliarni plátno nadobúdalo jemnosť a vo farbiarni sa farbilo najčastejšie na belaso, tmavobelaso a na čierno.

Z ostatných remesiel uplatňovalo sa garbiarstvo, kožušníctvo, pltníctvo, remenárstvo a drevárske remeslá.

Okrem tohto vyšiel i cisársky dekrét umožňujúci používanie miestnych jazykov.

Sťahovanie za prácou

Panstvo malo snahu vyššie uvedeným opatrením obmedziť húfne sťahovanie oravskej chudoby za prácou *„na dolné strany“* Uhorska.

O zvyku Oravcov odchádzať za prácou a so zárobkom sa vracať do chudobného rodného kraja písal vo svojom diele Notície uhorský polyhistor, Matej Bel z Očovej: *„... kraj by zaiste sotva stačil uživiť obyvateľov, keby sa mládež obojeho pohlavia už v pokročilej jari húfne neroztrúsila na poľné práce v rôznych častiach Uhorska...“* Keď dôjdu na určené miesto, slúžia za malý peniaz na deň ako kosci, ženci, zvážači sena a príležitostní robotníci, potom sa začína žatva doma. Vtedy sa vracajú k svojim ako žeriavy a čo si doniesli zo zárobčeku za najaté práce vo svete, odložia, aby upotrebili v zime. Dievky to vynaložia na krajší odev. Aj keď sa zdržiavajú v cudzine, správajú sa veselo. Áno, každodenné práce, ohorení slnečnými lúčmi, veľmi páliacimi cez deň, nezriedka končia tancami. Tí, čo doteraz nepoznali také schopnosti ľudu, žasnú. Ba aj najťažšie práce si po celé dni sprijemňujú spevom, veselými žartmi a pravdaže aj inými dedinskými huncútstvami.“ Sťahovanie za prácou sa týka predovšetkým obyvateľov Hornej Oravy.

Čo všetko si Oravci dokázali zhotoviť sami...

Hlavný slúžny Oravskej stolice Daniel Szontagh, rodák zo Záskalia, napísal monografiu Oravskej stolice, ktorá sa zaoberá i etnografiou oravského obyvateľstva, kde napísal: *„Domáce obyvateľstvo Trstenského a Námestovského okresu, bez rozdielu mužský i ženy, dospelí i nedospelí, pradie. Ženy ešte aj pri chôdzi obracajú vreteno, poťahujúc a súkajúc nite z ľanovej viazanice, ktorú majú uviazanú pod šatkou na hlave. Toto je obyčajný spôsob pradenia u pastierov, aby nemuseli vláčiť so sebou praslicu. Hotové nite (loketky, pradenká), domáci gazda, loketkár nosí na predaj, majúcich v plachte na chrbte priviazané tak, že konce nití vyčnievajú, aby ich kupujúci mohol poobzerať bez odviazania batožiny. Ak len jedno predáva, nosí ho na ľavej ruke a tak ho ukazuje. Hotové kusy plátna predávajú sa v surovom stave po nedeliach alebo sviatkoch pri kostoloch v Oravke a Jablonke, kde býva po každej bohoslužbe trh na nite a plátno.“*

Aj stolárske výrobky a nábytok si zhotovovali roľníci sami. Šindliari zhotovovali šindle nielen pre vlastnú potrebu, ale aj na predaj. Aj domy si ľudia stavali sami. Tesárov, ktorí by poskytovali svoje služby ako majstri – tesári, tu v 18. storočí nebolo. Kolárske dielne boli známe napr. v Jasenici.

Najpopulárnejšie remeslo bolo kováčstvo, kuzne boli takmer v každej obci, v niektorých i dve– tri. Jedna sa v našej obci zachovala dodnes. Boli spravidla umiestnené pri hlavných cestách, aby k nim mali dobrý prístup furmani, ktorí potrebovali ich služby (podkúvanie koní). Okná zasklieval sklenár z Jaseňovej, ktorý túto službu poskytoval podomovým spôsobom (tabuľky skla roznášal v krošni na chrbte). Hrnce a hlinený riad si kupovali na jarmokoch, výroba hlineného riadu bola rozšírená najmä v Trstenej, Tvrdošíne.

Sochy sa vyrábali najmä v kamenárskej dielni v Oravskom Bielom Potoku, ale aj v lome v Oravskej Jasenici.

Opäť zmeny – úradným jazykom maďarčina, vychádza 1. slovenská gramatika

Dňa 20. 2. 1790 zomrel Jozef II. Pred smrťou odvolal všetky reformy okrem tolerančného patentu a zrušenia poddanstva. Uhorskú korunu prebral jeho brat Leopold II. Úradným jazykom sa stala teraz maďarčina. Ešte v tom roku mladý Slaničan Anton Bernolák vydal Gramaticu slavicu v úsilí zostaviť gramatiku slovenského spisovného jazyka.

Okolo roku 1810 cesta do Poľska bola nebezpečná, znovu číhali zbojníci, preto kupcov sprevádzali traja ozbrojenci. Farár Habiniak žiadal konský povoz, aby mohol navštevovať veriacich v Rabči i v Kline.

Veriaci z dolného konca Rabče mali bližšie do kostola v Zubrohlave a navštevovali ho až do 60. rokov 20. storočia. Chodievali pešo a tak sviatočne vyobliekaní, až sa v Zubrohlave zvyklo hovoriť: *„choďi jako Rabčan po nedeli.“*

1813: storočná voda

V auguste tohto roku bola strašná povodeň, ktorej ľudia hovorili *„storočná voda“*. Niekoľko dní predtým silno pršalo – následne prišla 25. augusta. Rúcala domy, hospodárske stavby, brala dobytok, hydinu a vyžiadala si aj ľudské obete.

Pltníctvo, polhorské tajchy a ...povodne

V Polhore roku 1817 boli na vodných tokoch vybudované tajchy na zadržanie vody – 2 hrádze, ktoré sa spomínajú už oveľa dávnejšie. Nádrž v Jaloveckej doline mala plochu 2,6 ha a jej drevená zrubová hrádza mala výšku 11,3 m. Vyprázdnenie nádrže trvalo 3 hodiny. Druhá nádrž – v Borsučej doline mala plochu 1,95 ha a jej vyprázdnenie zabralo 2 hodiny. Obe nádrže však aj pri plnom stave len čiastočne plnili svoj účel. V čase ich spúšťania sa po rieke Polhoranke splavovalo drevo až spod Babej hory pozbíjané do pltí. Drevo sa mohlo splavovať takmer celoročne. Pltníctvo predstavovalo možnosť zárobku. Výška sumy od jednej plte bola pevne stanovená novým urbárom a závisela od vzdialenosti, kam sa plte splavovali. Za splavovanie do Slanice to bolo 80 denárov, do Tvrdošína – 1 zlatý a 10 denárov; až pod Oravský hrad – 2 zlaté a 25 denárov. Ale niekedy aj výhodné prináša nevýhody,

a tak dedinám pozdĺž tejto rieky voda spôsobovala škodu na lúkach, poliach a hradách.

Patrónom pltníkov bol sv. Kliment, od polovice 19. storočia sa patrónom pltníkov stal sv. Ján Nepomucký.

Polhorské kúpele

Z Polhory sa využívali aj liečivé pramene – hlavne na liečenie chorôb (rozborom sa zistilo, že obsahujú aj jód, bróm a lítium); v 18. storočí tu boli vykopané aj šachty na ťažbu soli. Roku 1864 poslanec Uhorského snemu F. Skyčák sa podujal zorganizovať akciovú spoločnosť pre postavenie kúpeľov. Pri obidvoch prameňoch bola v krátkej dobe postavená malá kúpeľná osada. Pozostávala zo 6-tich obytných drevených domov, samotného kúpeľného domu, domu pre lekára, personál a reštaurácie. V 50-tich izbách sa mohlo naraz ubytovať okolo 100 pacientov. Liečivá voda sa čerpala z dvoch studní a ohrievala sa v kotloch. Okolie kúpeľov bolo tiež upravené na lesopark. Úspešne sa tu liečila struma, kožné a ženské choroby, tuberkulóza kostí, cukrovka katary horných dýchacích ciest. Odparovaním sa zasa získavala soľ, ktorej aj pridelili ochrannú známku.

V období prvej svetovej vojny začali tieto kúpele pustnúť pre malý počet pacientov. Posledným majiteľom kúpeľov bol Fridrich Sauer.

Odmeňovalo sa zabíjanie divých zvierat

Richtári všetkých obcí mali pripraviť potvrdenky o vykonaných furmankách v rokoch 1817 – 8 a všetky písomnosti dosvedčujúce, koľko vlkov, medveďov, dokonca aj orlov a iných zvierat v tom čase označovaných za škodlivé sa zabilo v tomto a minulom roku.

Približne v tom čase sa v našej obci ubytoval jeden oddiel husárov navrátivších sa z neapolských vojen. Museli sa odvádzať mimoriadne vysoké vojenské dávky.

Rabča – drevená dedina

V Štátnom oblastnom archíve v Bytči je zachovaný cenný súpis domov bývalého námestovského okresu z rokov 1821 – 1828. O Rabči je zaznamenané, že na troch šoltýskych a piatich sedliackych raliach hospodárilo 295 gazdov a v obci boli len dvaja želiari bez pôdy, ale s vlastným domom.

To už v Rabči bolo 168 domov. Všetky boli drevené, väčšina dreveníc bola dvojpriestorových (pozostávali z izby a komory bez pitvora), menej jednopriestorových, ostatné boli troj-štvorpriestorové. Jedenástim domom hrozilo spadnutie, troch gazdov postihol požiar a domy si ešte nepostavili. Až 31 gazdov, ktorí vlastnili pôdu, nemali tu žiadne stavby. Riešili to tak, že bývali u niektorého príslušníka rodiny.

Veru, nebolo ľuďom ľahko: chlieb piekli z ovsenej múky alebo „miešanky“, ktorú tvorila polovica jačmennej a polovica ovsenej múky, prípadne miešanina raži a pšenice.

Protipožiarne predpisy

Dňa 30. marca 1829 bolo richtárom a úradom obcí okresu Námestovského nariadené dodržiavanie protipožiarnych predpisov z r. 1766: v každej z dedín majú byť 3 železné háky na dlhých žrdiach pribité na oboch koncoch, ktoré sa mali opatrovať v strede dediny. Každá obec bola tiež povinná mať rebríky.

Každý musel sadiť 2 ovocné stromy ročne

Toto nariadenie bolo tiež veľmi staré. Podľa neho každý jeden sedliak povinne v chotári vysadil po dva ovocné stromy ročne.

Zakazovalo sa zo zlosti alebo čírej všetečnosti zasadené stromy vyťať alebo inak zničiť. Kde by sa ovocné stromy pre neúrodnú zem neujali, mali sa zasadiť také stromy, aké mohli rásť.

Porušenie poriadkov sa trestalo palicovaním

Taktiež sa sedliakom zakazovalo vlastniť zbraň. Nesmela sa ani použiť – ani len počas slávností, ba ani tajne za humnami – pri porušení nariadenia hrozilo porušovateľom 12 palíc.

Ďalšou povinnosťou bolo udržiavanie kanalizácie – „garádov“, ako aj zátarás okolo ciest a ošípané pobehujúce voľne po ceste sa mali odstreliť. Aj samotným richtárom za neporiadok v obci bolo pohrozené „telesnou pokutou“.

1831 – šíri sa cholera, „hrozná morena:“ koniec sveta?

Epidémia cholery patrila k najstrašnejším, aké sa v Európe vyskytli. Od Poľska sa šírila do Uhorska. V obciach to vyzeralo tak, že na každej chotárnej hranici stála búda z chvojiny pre strážnikov, ktorí ľudí nepúšťali do obce, ani von. Zárobkov nebolo žiadnych, ani jarmokov či trhov. Mŕtvych nepochovávali v truhlách, ale ich hádzali rovno do vykopaných šácht. Ľudia mreli tam, kde práve boli – na poli, vo dvore, pri práci – pochovávali ich v zadnej časti cintorína.

Ľudia sa báli že to už nastal koniec sveta – natierali sa octom s trávou, pili všakovaké lieky. Vo vrecúšku nosili amforu, aby sa ich choroba nechytila. Ráno bývali hmly a slnko vychádzalo svetločervené. Po každom zomrelom spálili na odľahlom mieste slamu, periny, lôžko aj odev. V rodinách sa ľudia jeden druhého navzájom báli, nepomáhali si: *„Človek človeku stával sa vlkom. Pri častej smrti mŕtvych nemal kto pochovávať, zvony umĺkli a prespoľných ľudí, ktorí odvážili sa do susedstva po nejakej práci, odháňali vidlami a cepami, jakoby každý sebou bol prinášal záhubu smrti, kdežto hrozná morena šarapatila beztak v každej obci.“* Obciam sa vtedy soľ dávala na prídel.

Aj na Rabču udreli ťažké časy, aké si málokto v dnešných časoch dokáže predstaviť. V roku 1833 zomrelo na čiernu smrť – morovú nákazu 145 ľudí. Hlad a bieda v roku 1847 si vyžiadali až 517 ľudských životov. Silné cholerové epidémie boli aj v rokoch 1866 a 1873. Sanitári bez milosti izolovali chorých a pochovávali zomrelých. Nakazené domy sa museli strážiť, chorí hlásiť. Až 8. októbra cholera konečne pominula z Božskej milosti a izolácia sa mohla skončiť. Keď potom zvony zvonili, ľudia od radosti plakali. Až 21. októbra mohla už mládež do škôl.

Po lesoch sa premnožili vlci a ohrozovali ľudí. Kto vlka utratil, odpustila sa mu časť dane. Slúžnovský úrad vyplácal za zabitého vlka i florén 50 denárov. Za veľmi škodlivé pre roľnícke usadlosti sa považovali vrabce a straky. Slúžny prikazoval richtárom, aby roľníci zabíjali straky a vrabce a ich hlavy priniesli na slúžnovský úrad na sv. Bartolomeja.

Pomaďarčovanie

Slovanom vzdialený jazyk maďarský roku 1840 stal sa úradným jazykom už aj na školách rôznych stupňov, ešte aj cirkevné matriky sa mali viesť v maďarčine.

O 4 roky neskôr mohli verejné funkcie vykonávať aj nezemania, teda aj kňazi či lekári.

Znova neúroda a navyše – týfus

Tri neúrodné roky: 1845, 1846 a 1847. Tie priniesli hlad biedu, aj infekčné choroby. Z poľských prameňov sa dozvedáme, že ľudia chodili od hladu opuchnutí a zomierali na týfus. Daktorí vzali cepy, vidly, kosy – a dali sa na zboj. Prepadávali pocestných – okrádali ich, aby zohnali potravu, lebo chlieb bol veľmi drahý. V našich končinách bol osud podobný: hladní ľudia jedli psy, mačky, potom už iba púpavu, bukové piliny, sečku. Z tejto stravy umierali na úplavicu, žltačku, týfus a iné žalúdočné a črevné choroby, ktoré sa označovali ako hladomor alebo „morová rana“.

Slovný boj za reč Slovákov

Na sneme v Bratislave Ľudovít Štúr roku 1845 predložil požiadavku, aby sa do základných škôl slovenskými nárečiami hovoriaceho ľudu namiesto povinného maďarského zaviedol materinský jazyk.

Duchovní otcovia

V roku 1851 v Rabči pôsobil ako kaplán Jozef Kohúth, významný literárny historik, člen Oravskej učenej spoločnosti, jazykovedec. Aj po ňom prišlo mnoho kňazov, ktorí boli významnými osobnosťami. Známy kňaz Anton Florek (1836 – 1897), pracoval v Muzeálnej spoločnosti a publikoval príspevky v Katolíckych novinách. Jozef Murdžák (1848 – 1927), podporovateľ kandidáta na poslanca Ferka Skyčáka a priateľ básnika P. O. Hviezdoslava, písal básne o živote a práci roľníkov a vytvoril základinu pre podporu chudobných študentov z hornej Oravy.

Z Rabče pochádzal aj Mikuláš Kristofčák (1816 – 1886), odchovanec Pázmanea a šíriteľ bernolákovských osvietenských myšlienok. Rodák Dr. Ján Brišák (1904 – 1978) bol okrem kňazstva aj prekladateľom a profesorom na Učiteľskom ústave v Spišskej Novej Vsi.

Ako sa v Rabči učilo – na začiatku jedna učebňa pre 180 detí!

Prvú školskú budovu postavili v hornej oblasti Rabče v roku 1842 – za učiteľovania Jána Bugalu. Podľa vôbec prvej dohody zo dňa 9. apríla 1838 učiteľ dostával za každého žiaka jeden florén od obcí drevo na kúrenie a „zôsyp“ obilia od rodičov. Okrem detí rabčianskej farnosti učil aj deti z Or. Polhory a Sihelného.

V roku 1857 richtári Ondrej Pilarčík z Rabče, Pienčák z Polhory a Gesinják zo Sihelného spísali s učiteľom zmluvu, podľa ktorej mu obce vyplácali ročný plat 120 florénov (z toho Rabča 45, Polhora 45 a Sihelné 30) namiesto jedného floréna od žiaka. Obce sa zaviazali dávať tiež 6 siah mäkkého dreva na kúrenie a tzv, „zôsyp“ – teda dávku masla, zemiakov, žita, sena a slamy. Učiteľ dostával odmenu aj za službu organistu, spievanie pri pohreboch, písanie ohlášok...

V spomenutom roku navštevovalo školu celkovo 180 žiakov; z Rabče to bolo 46 chlapcov a 20 dievčat; z Polhory 59 žiakov a zo Sihelného 55. Vyučovalo sa každý len deň 2 hodiny dopoludnia a 3 hodiny popoludní v slovenskom jazyku. Náboženstvo vyučoval po 2 hodiny v stredu a v sobotu

miestny duchovný. Budova školy je zaznamenaná ako *„Dom školný, dom obecný, patrí obci Rabča, Polhora a Sihelné. V škole sa nachodí jedna učebná chyža, ktorá je pre toľko detí nedostatočná."*

Od roku 1868 bola ustanovená povinná 6-ročná školská dochádzka a ľudové školy mohli okrem cirkví zakladať aj obce, štátne spolky aj súkromné osoby. Obce sa mali starať o dostatok priestorov. V novembri tohože roku bol schválený národnostný zákon, na základe ktorého sa jediným štátnym jazykom Uhorska stala maďarčina.

Prvá školská budova v Rabči slúžila dokonca aj pre potreby vtedajšieho obecného úradu. Deti z Polhory a Sihelného chodili do Rabče až do roku 1878.

V dolnej časti obce bola škola zriadená za richtára Jána Kabáča a vtedajšieho farára Antona Floreka v roku 1878. Prvým učiteľom v tejto škole bol pravdepodobne tunajší rodák, kvalifikovaný učiteľ a poštmajster Ján Tarčák. Býval priamo v škole a neskôr vo svojom dome povedľa školy, kde bola pôvodne pošta.

Druhú školskú budovu v hornej Rabči postavili v roku 1884. Drevo na budovu darovalo Oravské panstvo, ostatné výdavky hradili obce. V tejto drevenici slúžila jedna miestnosť na výuku a jedna obecnému úradu. Učiteľom bol vtedy Jozef Bugala. Škola slúžila do roku 1935. Vystriedali sa v nej pedagógovia Anton Vojtaššák, nakrátko Mária Pospíšilová a Pavol Labudjak, rabčiansky richtár.

Poddanstvu odzvonené... a spravovanie lesov po novom – urbárialisti

Poddanstvo bolo zrušené v roku 1848, ale Rabčania sa vykupovali z poddaných povinností neskôr. Urbárnu dohodu uzavreli dňa 29. októbra 1872. Podľa nej patril k 79 urbárskym raliam lesný majetok, ktorého rozloha bola rozlohe 93,9815 ha v lokalitách Hájka a Subovka na úpätí Beskýd v nadmorskej výške 830 m. Od severu hraničil s majetkami roľníkov Sihelného, od východu s roličkami Rabčanov, od juhu s majetkami podielnikov z Klina a od západu s roličkami roľníkov Oravského Veselého.

Hlavnou drevinou bol smrek – tvoril až 93 %, kým 7 % porastov tvorila jedľa.

Do roku 1889 obhospodarovali lesy bez plánu, poriadku a prebierkam sa nevenovala nijaká pozornosť. V spomenutom roku si dali schváliť prvý hospodársky plán lesa. Počet podielnikov sa zvyšoval až na 115 so 455 hlasmi. Spolok bývalých urbarialistov výrazne ovplyvňoval hospodársky život v obci. Na čele spolku stál predseda volený valným zhromaždením. Jeho úlohami bolo viesť rokovania, starať sa o poriadok, vyhlasovať uznesenia, overovať zápisnice, dozerať na lesného gazdu, kontrolovať činnosť pokladníka, s ostatnými členmi zhotovovať lesný hospodársky plán, dohliadať na činnosť horára, lesných hájnikov, vybavovať korešpondenciu spolku, preverovať kupcov dreva a nájomcov lesov. Vo funkcii predsedov sa vystriedali: Ján Šurín Ferleta, Ján Kozák, Anton Adamčík, Jozef Korman, Martin Maťuga a ďalší. Výbor spolku (predseda, lesný gazda, pokladník, zapisovateľ) zostavoval program valných zhromaždení, pripravoval záležitosti, o ktorých sa uznášalo, podával návrhy, podľa podielov vyruboval spoločné výlohy, rozdeľoval čistý dôchodok a lesné úžitky, určoval obchodnú cenu dreva a podmienky predaja, zaisťoval predaj a prenájom lesov a plnil uznesenia valného zhromaždenia. Lesný gazda evidoval hraničné kopce spoločného lesného územia, dohliadal, aby hájnici a horár plnili svoje povinnosti, pri miestnych pojednávaniach sprevádzal úradníkov z Lesného úradu, najímal robotníkov, zaisťoval pracovné nástroje, zadeľoval prácu v lese, zúčtovával vykonané práce, dohliadal na činnosť podielnikov v lese. Pokladník zasa prijímal platby, príspevky, vyplácal peniaze, viedol všetky účtovné doklady, evidoval peňažné, ale nie rovnostársky. Počet hlasov závisel od veľkosti podielu. Majetní podielnici mali napríklad 7 – 11 hlasov, zatiaľ čo chudobní sa museli spojiť traja, štyria, aby mali jeden hlas.

Väčšina lesov v rabčianskom chotári patrila Oravskému komposesorátu v Oravskom Podzámku do 6. polhorského dištriktu spolu s ďalšími 18. obcami. Dištrikt sa ešte delil na revíry a oddelenia. Rabča ich mala 72. Boli to hole, háje a hôrky.

Hojnosť dreva panstvu umožňovala výstavbu píl, ktoré potom dávalo do prenájmu. Takáto píla v rabčianskom obvode bola už v 18. storočí v Polhore. Neraz poskytla potrebný zárobok. Rabčania sa zamestnávali pri ťažbe dreva ako drevorubači, kým ženy s väčšími deťmi pri výsadbe a ochrane lesných kultúr. Lesná správa Oravského komposesorátu prenajímala pílu v Oravskej Polhore rôznym firmám, ktoré tu zamestnávali 20 – 300 sezónnych robotníkov z Rabče a Polhory. Platilo sa florénami.

Pri Polhore bola železnica

Prvá lesná železnica na dopravu dreva na Orave bola postavená pri Or. Polhore v doline Kohútová – v celkovej dĺžke 2 345 m a s priemerným stúpaním 2,2 %. Vozíky, nahor tlačené ľudskou silou, sa pohybovali po drevených koľajách. Najväčšie množstvo dreva sa však stále dopravovalo po vode.

Farári

Farári bývali oddávna významnými osobami. Kňaz bol často radcom i prosebníkom, spolu s poddanými sa obracal na zemepána. Pomáhal im cirkevný kurátor starajúci sa o majetok fary i obrábanie farských pozemkov. Kostolníci, tí zas dbali o inventár kostola.

20. STOROČIE 1903: PREČ!

Hornú Oravu opäť zachvátila vlna vysťahovalectva. Ľudia, ktorých tvrdá rodná zem uživiť nemohla, odchádzali za prácou do sveta – najviac do Ameriky. Ešte pred prvou svetovou vojnou odišiel z našej obce do Ameriky Ján Bartkoviak, Mária Andrejkovičová a Karolína Tropková. Po vojne sa tam odsťahovali Karol Tropek, Ignác Kumor, Pavol Ignaťák a ďalší.

Ešte stále sa písalo po maďarsky – napr. urbárske zápisnice. V urbári vždy platila zásada: *„nemá poľa – nemá slova."*

Maďarčina na školách

Škola sa postupne začala rozvíjať, no okolo r. 1907 bolo všetko zrútené Apponyiovským zákonom, ktorý nútil na všetkých školách učiť predmety okrem náboženstva po maďarsky – iba v niektorých cirkevných školách ešte vyučovali materinskú reč slovenskú. Deti museli poslúchať cudziu reč, ktorej nerozumeli. Po vydaní týchto zákonov v tomto roku maďarizácia postihla aj všetky slovenské cirkevné školy a do rozpadu rakúsko-uhorskej monarchie slovenské školstvo prakticky nejestvovalo.

Odnárodňovanie sa na miestnej škole neprejavovalo len zavedením maďarskej reči, ale celková výchova v škole sa viedla v protislovenskom duchu. Tomuto trendu sa odmietol podriadiť napr. lokčiansky učiteľ Jozef Jelenčík – a preto musel ihneď opustiť školu.

Incident, ktorý prerástol až do svetovej vojny

Písal sa už rok 1914, keď srbský študent Gavrillo Princip zastrelil 28. júna v Sarajeve následníka rakúsko-uhorského trónu Františka Ferdinanda s manželkou. Dňa 28. júla Uhorsko vypovedalo srbsku vojnu. Vypukla prvá svetová vojna, do ktorej bolo postupne zavlečených 33 štátov. Cisár František Jozef I. 31. júna vyhlásil všeobecnú mobilizáciu – do zbrane bolo povolaní muži vo veku od 21 do 32 rokov. Práceschopní chlapi a živitelia rodín narukovali...

Prvá svetová vojna a život v Rabči

V rokoch prvej svetovej vojny (1914 – 1918) sa v Rabči žilo ťažko. Rok 1915-ty bol neúrodný, mnohým sa nevrátilo ani to, čo vysiali. Chlapi museli narukovať na front a na drobných hospodárstvach živorili už iba ženy s deťmi. Biedu a nedostatok zvyšovali pravidelné rekvirácie (zabavovania) dobytka, sena a slamy pre armádu. V ľuďoch narastal pocit krivdy, nespravodlivosti a hnevu.

Začali sa násilné rekvirácie dobytka, ktoré obyvateľov dedín privádzali na mizinu. Polia obrábali už len ženy s deťmi a starci.

Na jeseň roku 1918 to prerástlo až do živelného rabovania židovských obchodov.

Zvony – scéna ako z Urbanovej knihy Živý bič

Zvon: prostredník medzi nebom a zemou, ktorý cez všetky vynálezy prežil až do dnešných čias. Zvon ohlasujúci slávnosť, upozorňujúci na hroziace nebezpečenstvo, zvolávajúci k pobožnostiam, odprevádzajúci svojím kovovým hlasom na poslednú cestu. Zvony nadobúdajúce ľudské mená...

V auguste 1917 sú 2 zvony veže rabčianskeho kostola zrekvirované na výrobu zbraní: 12-centový Urban z roku 1806 a 4-centový zvon Jozef z roku 1748. Zostal už len stredný zvon Michal a cengalka. Tá však nedozvonila na vojnovom fronte, lebo sa ju rozhodol ukryť Juraj Kvasniak v studni.

V obci zavládol smútok. Obyvatelia sa so svojimi zvonmi lúčili plačom. Ešte pred zhodením z veže všetky zvony zazvonili aj pre tých, ktorí sa už z vojny nevrátili.

Dohoda o Čechoch a Slovákoch

Dňa 31. mája 1918 bola podpísaná Pittsburská dohoda medzi českými a slovenskými krajanskými organizáciami v USA, pri príležitosti navštívenia T. G. Masaryka. Podľa nej malo mať Slovensko v budúcom spoločnom štáte Čechov a Slovákov vlastnú administratívu, snem a súdy, slovenčina mala byť úradným jazykom v školách, ako aj vo verejnom živote. T. G. Masaryk dohodu podpísal, čím sa zaviazal jej obsah realizovať. Dňa 28. októbra Rakúsko-Uhorsko kapitulovalo. Ešte v ten istý deň v Prahe český národný výbor vydal

zákon o zriadení československého štátu.

Slovenská národná rada prijala 30. októbra Deklaráciu slovenského národa – takto oficiálne vyhlásila vôľu Slovákov žiť v Československej republike. Predsedom novovymenovanej Dočasnej slovenskej vlády sa stal Vavro Šrobár.

ČESKOSLOVENSKÁ REPUBLIKA

Čo všetko so sebou priniesla vojna

V oravských dedinách na jeseň 1918 vládla všeobecná bieda, hlad a drahota. Ľudia sa však aj napriek tomu tešili, že sa vojna skončila, že začína nový život už bez nenávidenej maďarčiny; radosť bola väčšia v domoch, do ktorých sa navrátili živitelia rodín.

Vrcholil úpadok poľnohospodárstva, gazdovstvá boli vydrancované rekviráciami dobytka. Úroda bola slabá, keďže ženy, deti a starci obrábali polia nedostatočne. Tí, čo sa vrátili domov, po vojne ostali bez roboty, začali roľníčiť, ale z rozdrobených políčok nebolo možné uživiť rodinu. Niektorí muži prišli ranení, iní ostali vojnovými invalidmi.

Chlapi, vracajúci sa domov z bojísk a z ruského zajatia, veľa rozprávali o revolúcii a vzburách. Hovorili o tom, že *„pánov už niet, že sedliak je pánom, že hory, lúky sú sedliakove, že farárov viac platiť nebudú.“* Hnev ľudí sa obrátil proti Židom, notárom, ale aj proti učiteľom, ktorí boli na Oravu dosadení, aby tu tvrdo a bezohľadne presadzovali maďarizáciu.

V ľuďoch narastali pocity krivdy, nespravodlivosti i zlosti, čo napokon vyústilo do rabovačiek krčiem, obchodov a úradov. V Rabči útoky postihli krčmára Morica Zeidlera, obchodníka Mrovca Lelentála aj vtedajšieho notára Michala Bohuckého, ktorý v nočných hodinách musel pred rozhnevanými ľuďmi aj s rodinou utiecť cez Trhovnicu do susedných Rabčíc.

V tom čase boli vyrabované a zdemolované aj polhorské kúpele Slaná Voda. Akoby toto všetko nestačilo, v októbri toho istého roku v Rabči prepukla epidémia smrtiacej „španielky“ – chrípky s vysokými horúčkami, na ktorú hromadne mreli najmä mladí ľudia; potom to boli pľúcne choroby, suchoty ako následok podvýživy; svrab z nečistoty, vši a blchy bývali súčasťou domácností. Ľudia ležali po domoch bez pomoci a liekov. Vtedy zomrel aj učiteľ z dolnej školy Ján Tarčák.

V prvej svetovej vojne len z Rabče padlo na bojiskách 42 chlapov, z Rabčíc 72 a z Oravskej Polhory ich bolo až 80. Viacerí vojaci z Rabče padli počas prvej svetovej vojny do zajatia. Vo Francúzku bol zajatcom Ján Iskierka, Ján Zboroň v Taliansku, v Rusku, Anton Kekeľák, Štefan Pilarčík, Karol Tropek, Anton Vajdečka, Anton Brišák a Jozef Vnenčák. Poslední dvaja menovaní sa vrátili zo Sibíra až koncom roka 1920. Z Vladivostoku do Marseille sa plavili domov loďou 49 dní. Štefan Pilarčík sa z ruského zajatia vrátil cez USA. Anton Vajdečka sa liečil vo Varšave. Jozef Pilarčík z Grúňa bol jedným z účastníkov kragujevackej vzbury. Odsúdený bol do väzenia.

Za prvej ČSR v niektorých obciach vládla väčšia bieda, ako za prvej svetovej vojny.

Národ „československý“

Nová ústava ČSR pre Slovákov ako príslušníkov špecifického národa nezaručovala svojbytnosť. Nebolo nijakej zmienky o slovenskom národe – hovorilo sa iba o národe československom.

Život tých, čo doma zostali

V prvej polovici 20. storočia väčšina občanov Rabče nachádzala obživu v poľnohospodárstve, drevorubačstve, či povozníctve. Aj z toho dôvodu každý gazda vlastnil kone. Živnosťami sa nezaoberalo veľa obyvateľov: tesármi boli Ján Ratica, s Jánom Ratičákom, kováči Jozef Piták, Jozef Revaj, Pavol Jaššák, a Jozef Oselský. O obuv sa starali obuvníci Ján Cvoliga, s Antonom Presenžňákom. Chlieb piekol Leo Bloch; ďalší Žid Žigmund Steinitz bol hostinský obchodujúci s drevom. Jozef Adamčík bol zároveň hostinský, trafikant a obchodník so zmiešaným tovarom. Emil Gazdík bol tiež hostinský a mal obchodík so zmiešaným tovarom; podobne Viktor Sahúľ – hostinský a obchodník; Anton Brišák, trafikant. Mlynármi bol Jozef Kalfas Ján Gužík, Jozef Lovaštík, a Ján Dekan. O udržiavanie ciest sa staral Anton Gužík. Pavol Ratica obchodoval s drevom; Jozef Tvarožek, a Rudolf Jančo, mlátievali obilie; Ján Luscon mal zas obchodník so zmiešaným tovarom.

Pre obce Oravská Polhora, Rabča, Rabčice a Sihelné bol notársky úrad umiestnený v Rabči. Hlavným stavebným materiálom bolo ešte stále drevo, ku ktorému sa postupne pridávali budovy murované – najmä štátne.

Vzdelanci kontra analfabeti a ako si ľudia privyrábali

Aký bol štatistický stav v r. 1921? Na Slovensku sa vykazoval v týchto číslach: zo Slovákov bolo až 15 % analfabetov. V našom, námestovskom okrese ich bolo až 19, 45 % – medzi ženami ešte o 3 – 4 % analfabetov viac.

Roľníci, ktorých nestačila uživiť pôda, privyrábali si vyvážaním dreva z hôr. Mládež, tak ako po niekoľko storočí predtým, aj teraz si chodila v lete zarobiť na panské majere na dolniakoch. Niektorí aj predávali plátno či iný tovar na jarmokoch. V roku 1924 sa vyskytla besnota zvierat.

Učiteľ 1922

Učitelia. Boli to ľudia, ktorí hlavne tu, u nás, pracovali v extrémne ťažkých podmienkach. Jeden učiteľ mohol mať na starosti až 150 a viac detí. Je jasné, že za takýchto okolností si učitelia, čo ako by sa snažili, nemohli zďaleka plniť svoje povinnosti. Obecné a cirkevné školy neustále zápasili s nedostatkom prostriedkov na ich udržiavanie. Väčšina z nich nebola celé týždne čistená a v zime pre nedostatok dreva sa v triedach vyučovalo aj za niekoľkostupňových mrazov.

Časopis Naša Orava v tomto období uverejnil článok pod názvom Činnosť nášho učiteľstva, kde sa okrem iného píše: *„Práca učiteľova v škole je naozaj ťažká. Keď ideme do niektorých dedín a vidíme tie školské budovy, srdce nás zabolí. A keď vstúpime do učebných sienî! Len málo škôl na Orave sa môže pochváliť tým, že ich učebne aspoň čiastočne vyhovujú zákonom školským a hygienickým…“*

V tej dobe bol aj učiteľov nedostatok. Aj v našej obci sa preto v tomto období neučilo, rovnako, ako aj v Sihelnom, Rabčiciach.

Štátna ľudová škola poskytovala elementárne vzdelanie na nižšom a strednom stupni školskej dochádzky. Vyučovalo sa v každej triede jediným učiteľom triednym, okrem náboženstva a ručných prác, pre ktoré mohli byť ustanovení zvláštni učitelia. Školská dochádzka bola záväzná pre vyučovanie od prvého do piateho ročníka.

V Rabči sa rozvodnil potok Bystrá

Povodeň dňa 31. júla 1926 poškodila most na potoku Bystrá. Hrozilo jeho zrútenie.

Po vytrvalých dažďoch v dňoch 16. – 18. júla 1934 sa potok Bystrá rozvodnil, prívaly vody strhli lavice, poškodili piliere veľkého mosta a podomleli brehy. Veľa škôd často narobila aj rieka Polhoranka a preto sa obecná rada usilovala o regulovanie jej brehov.

Ako to bolo s hasičmi a vedením Rabče

Už od dávneho dávna veľa škôd na majetku ľudí napáchali práve požiare, ktorých príčiny tkveli v zaužívanom spôsobe vykurovania a osvetľovania príbytkov. Najľahšie sa chytali drevenice.

Ján Mihaľák, Anton Martinkovič, Pavol Labudjak a Jozef Kozák – to boli 4 rabčanskí chlapi, ktorí v roku 1926 vyhlásili vojnu ohňu. Nový útvar sa volal dobrovoľný hasičský spolok, mal 30 členov. Hasiči onedlho naostro zasahovali pri hasení usadlosti Jána Komina Kempuláka. Našťastie však v Rabči nebolo veľa požiarov.

Aj počas prvej ČSR stáli na čele obce richtári. Boli to: I. Tarčák, P. Kudiak, P. Labudiak, J. Kecera a opäť P. Kudiak. Obvodnými notármi boli E. Buzna, M. Lukan, J. Fodor, J. Jakubeczky a J. Országh.

Víchrica s ľadovcom

V tej dobe sa víchrica nazývala „povetrom“ – ten sa strhol 25. augusta 1927. V dôsledku tejto pohromy bola zničená úroda na poliach. Víchrica spojená s ľadovcom veľkosti holubích vajec, poškodila aj obce na budovách: sklá na budovách od západnej strany boli povybíjané. Silný ľadovec a búrka prišli od západu. Ľudia boli práve na poli, kosili obilie. Pri úteku domov ľadovec niektorých aj ľahko poranil. Zbožie zmiešané so zemou mnohí už potom ani neskosili. O osivo sa muselo žobrať po susedných dedinách.

Aké bývali oslavy – vatra slobody a aká nezamestnanosť

V roku 1928 bol na oslavu dôvod – prešlo už 10 rokov založenia ČSR. Oslavovať sa začalo piesňou Hej, Slováci; na druhý deň oslavy končili piesňou Kto za pravdu horí. Na Kopaniciach si zapálili vatru slobody.

Ani vtedy však nebolo všetko ideálne. Pre nedostatok pracovných príležitostí pokračovalo sťahovanie za prácou do cudziny. V auguste 1930 bola situácia taká, až uchádzači o prácu v zahraničí na Úrade práce v Námestove vyvalili dvere. Poriadok medzi 150 záujemcami museli nastoliť žandári. Pritom veľká časť nezamestnaných trpela hladom, lebo nedostávala ani podporu v nezamestnanosti. Ministerstvo práce potom zaviedlo štátnu stravovaciu akciu pre nezamestnaných, ktorí potom dostávali poukážky v hodnote 20 korún týždenne na nákup potravín. Ľudia ich nazývali žobračenkami.

Zdravotná situácia v obci: na zaplakanie

Roky prvej svetovej vojny spôsobili aj v Rabči veľmi ťažkú situáciu, zasadili mnoho mnoho rán do tiel, ako i do duší. Prejavil sa nedostatok základných životných potrieb. Zlá zdravotná situácia v obci sa

nezlepšila ani v 20. rokoch. Následkom nedostatočnej výživy a slabej hygieny sa šírila od domu k domu pľúcna tuberkulóza. Zomierala na ňu tretina malých detí do jedného roka života.

Notársky úrad, okresný úrad i Červený kríž vyvíjali úsilie na založenie zdravotnej stanice a poradne pre matky s deťmi v Rabči. Obvod (Rabča, Or. Polhora a Sihelné) mal vyše 5 000 obyvateľov, z toho 1 200 detí do 5 rokov. Pôrodnosť tu bola najvyššia na Orave. Rodičky boli odkázané iba na nekvalifikované babice. Lekárska starostlivosť chýbala aj školským deťom, obmedzovala sa len na očkovanie proti kiahňam a záškrtu.

Rozmohli sa rôzne ochorenia. Bežne sa vyskytovali epidémie osýpok, trachom, rozšírené boli askaridy (hlísty) a u dospelých struma. Pre nedostatok finančných prostriedkov sa v roku 1929 v Rabči nepodarilo otvoriť zdravotnú stanicu, ale obvodný notár Július Fodor pokračoval vo svojom úsilí aj v ďalších rokoch. Dňa 13. augusta 1932 bola konečne zriadená zdravotná stanica a dňa o tri dni aj poradňa pre matky s deťmi.

Každý utorok prichádzala do obce štátna obvodná lekárka Alžbeta Kunfalviová – Rybošová so sestričkou pomáhať chudobným. Jej autentické hlásenia a záznamy o vtedajšej zdravotnej situácii v obci nám dnes môžu pripadať až neuveriteľne: *„Tunajšie obyvateľstvo len vo výnimočných prípadoch vyhľadáva lekárske ošetrenie, zatajuje infekčne chorých zo strachu pred izoláciou. Majú strach pred výstražnou červenou ceduľou na dome pripevnenou, ktorá zabraňuje styk so spoluobčanmi. Rozšírené je pitie denaturovaného liehu. Dosť je rozšírená tuberkulóza následkom nedostatočnej výživy a zlých hygienických bytových pomerov. Pitná voda sa získava zo studien a potokov. Mastičkárstvo a fušerstvo je veľmi rozšírené, hlavne v odbore pôrodníckom. Obec Oravská Polhora a Sihelné nemajú cintoríny. Vysokú úmrtnosť kojencov spôsobuje pľúcna tuberkulóza a vrodená slabosť.“*

Dňa 20. marca 1932 pod vedením Jána Keceru v Rabči vznikla miestna odbočka podporného spolku Karita, ktorá svoju činnosť zamerala na zdravotnú osvetu, najmä na prednášky a besedy o škodlivosti alkoholizmu. Miestna 40-členná odbočka Červeného kríža bola založená dňa 12. mája 1934 zásluhou farára Jána Keceru, Júliusa Fodora a Emila Gazdíka.

Zástavba popri hlavnej hradskej spôsobila, že dedina bola dlhá 5,5 km. Z 340 domov len 6 malo komín, ostatné drevenice boli bez komína. Po vzniku Okresnej starostlivosti o mládež pod vedením Ferka Skyčáka sa značne zlepšila starostlivosť o deti a žiakov. Tento podporný spolok poriadal stravovacie a ošacovacie akcie pre žiakov na obecných školách. A veru boli veľmi potrebné hlavne v rokoch veľkej hospodárskej krízy (1930 – 1934). Práca v lesoch sa zastavila, lebo nebol odbyt dreva, nepracovalo sa ani na píle v Polhore a vysťahovalcov za prácou nezamestnali ani vo francúzskych a belgických baniach či v Amerike.

Ďaleko za prácou

Začiatkom tridsiatych rokov zasiahla aj Oravu hospodárska kríza. V časopise Orava z r. 1931 sa píše: *„Nám žijúcim na Orave zdalo sa, že nebudeme túto krízu cítiť, veď sme ju mali každý rok. Veď bieda tu má svoj domov a tunajší ľud nevie, čo je to bezstarostný život. Veď jeho údelom je ťažká práca a výsledok trocha planého zbožia, švábky, kapusty. Hotové peniaze na dane získaval predajom statku. Ale predpoklady naše sa neosvedčili. Všeobecná kríza neostala bez následkov na zhoršenie pomerov u nás.“* Vplyvom krízy sa takmer úplne zastavilo vysťahovalectvo a zastavená bola aj možnosť zárobkov. Znížila sa aj drevná výroba, klesali mzdy. (Napr. za 14-hodinovú prácu v lese zarobil drevorubník len 10 korún a povozník za odvezenie 1 kubíka dreva do Slanice zarobil len 15 korún.)

V neľahkých rokoch 1929 – 1930 z Rabče v belgických baniach našli prácu: Ignác Piták Hakos, Pavol Miklušák, Pavol Šurinčík, Anton Korman Pukalík. Do Juhoslávie sa odsťahoval Jozef Adamčík s manželkou Antóniou.

Obyvatelia odchádzali ďaleko aj za prácou. Od roku 1939 chodili na sezónne práce do Nemecka. V uvedenom roku pracovalo 13 obyvateľov v baniach, 8 na stavbách ciest, 6 na stavbe železničnej trate a 1 v poľnohospodárstve.

Až v 30. rokoch prechádzali roľníci na intenzívne formy hospodárenia. Najlepšie výnosy dosahovali v pestovaní zemiakov, aj keď ich celoročné úsilie často vyšlo nazmar vplyvom živelných pohrôm.

Hospodárenie v našej obci v roku 1931

Väčšina obyvateľov Rabče sa i naďalej živila prácou v poľnohospodárstve. Na poliach rodilo sa však menej. Na príčine mohli byť zaostalý trojpoľný spôsob obrábania políčok, nedostatok kvalitnej pôdy, vysoká nadmorská výška aj drsné klimatické podmienky. Neraz úrodu zničil živel skôr, ako dozrela.

Dňa 30. 11. 1931 obvodný notár zhodnotil poľnohospodársky rok nasledovne: *„Z výmery oráčiny sa asi 700 k. j. neobrába pre vysokú zamokrenosť pôdy a planú plochu, kde Zriadenie odbočky Ústrednej karity na Slovensku v Rabči sa hnoj vyviesť nedá a škodia jarné a jesenné dažde. Tieto pozemky je škoda orať. Vo všeobecnosti je úroda na ornej pôde nasledovná: z každých 10 k. j. sa zaseje 3 k. j. ovsa, 2 k. j. jačmeňa, 2 k. j. ďateliny, 2 k. j. zemiakov a na 1 k. j. kŕmiva repa (burbundia) s kapustou. Pri tomto pomere dáva ovos 1 – 4 krát, jačmeň 2 – 5 krát, ďatelina na každom jutre krmiva a zemiaky 25 metrov. Tento pomer je tu stály. U každého gazdu iný pomer závisí od vzdialenosti plochy k príbytku od obhospodarovania a od množstva pohnojenia dobytčím a umelým hnojivom. Rok 1931 bol neobyčajne suchý a od 30. augusta zas intenzívne pršalo. Dažde a skoré mrazy zničili úrodu. Oproti predošlým rokom bolo slamy 50 %, z toho polovica zhnila a nedala sa použiť ani na kŕmenie ani ako stelivo. Následkom trvajúcej hospodárskej krízy i nedostatku krmu obyvatelia predávali dobytok veľmi lacno 200 – 300 Kčs za kus. Podobne bolo aj so senom. Seno následkom suchoty nenarástlo, mládzu vypásli, lebo pre dažde sa vôbec nedala sušiť. Úroda ďateliny bola 50 %-ná. Jedine zemiaky sa urodili toho roku 1930, ale niektorí vykopali skôr, potom im tretina nedozretých v pivnici zhnila a museli ju znovu preberať. Tým, čo kopali neskoršie pre sústavné dažde, tretina zemiakov zhnila na poli, lebo v roku 1931 do 30. novembra deväťkrát napadol sneh. Úroda zemiakov bola 12 m z 1 k. j. z ktorých každopádne do jari určité množstvo zhnije. Následkom zlej úrody musia roľníci nakúpiť polovicu jarného siatia. Roľníkom priťažila aj stagnácia drevoobchodu, následkom krízy, lebo si nemohli zarobiť pri furmankách ani ručnej práci v hore a nemajúc zárobku, nemohli nakúpiť zvyčajné množstvo umelého hnojiva, čo malo za následok aj tohoročnú špatnú úrodu.“*

Ďalšia pamätná búrka: napadlo 40 cm ľadovca!

Tentoraz sa po sparnom popoludní (33 °C) rozpútala 8. júla 1932. Bola to neslýchaná búrka spojená s kamencom aj ničivou víchricou. Trámy drevených chalúp až praskali pod strašnými nárazmi rozbesneného vetra; hrubé stromy, vyvrátené z koreňov padali na cesty. V našej dedine i Zubrohlave začala okolo 16. hodiny. Časť chotára bola obrátená navnivoč. Ešte aj na druhý deň ráno okolo 9. hodiny bolo ľadovca 40 cm vysoko! Ľadovec hrúbky kuracieho vajca pobil mnoho hydiny aj baranov. Úrodu v tom roku zobral možno len jeden gazda, ktorý pokosil obilie ešte spolovice zelené, i keď sa mu všetci čudovali.

Rabčiansky farár, Ján Kecera, vyzval v novinách Orava o pomoc pre postihnuté obce. Napísal: *„Škoda je odhadnutá na 500 000 Kčs. Ľud narieka a volá o pomoc. Ľud tento, ktorý ináč len na švábke, kapuste a kulaši sa živí, zaslúži pomoc.“*

Cirkevný život za pôsobenia vdp. Keceru

Od roku 1927 bol v Rabči kanonikom Ján Kecera, muž plný elánu, ambiciózny, podnikavý. Pôsobil tu do konca svojho života. Vo voľbách v roku kandidoval za Hlinkovu ľudovú stranu, ktorá ich vyhrala.

V rokoch 1932–1934 bol dokonca aj starostom obce. Za svoju prácu dosiahol Ján Kecera uznanie od Andreja Hlinku, biskupa Jána Vojtaššáka aj Ignáca Grebáča-Orlova.

Rabčianske odpusty vo sviatok Navštívenia Panny Márie boli veľkolepé a zúčastňovali sa ich významné osobnosti. Ján Kecera sa usiloval o rekonštrukciu a rozšírenie kostola, ktorý už veriacim – bolo ich 4200 z troch obcí – priestorovo nevyhovoval. Prístavbu napokon zrealizoval staviteľ Eduard Ormay z Levoče v rokoch 1929-1930 podľa projektu architekta Harminca. Druhou celoobecnou stavebnou akciou v Rabči bola výstava cirkevnej školskej budovy.

Kríza pokračuje biedou

Kríza ani v tomto roku neustala. V článku Orava v pravom svetle sa takto píše: *„Na Orave je bieda. V niektorých dedinách nepoznajú takmer žiadneho chleba, keďže ho niet. I zámožnejší roľník občas je iba ovsený kabáč a neraz niet vôbec čo dať do úst. V niektorých domoch jedia iba kapustu so švábkou a ovsenou plackou. To jedia na raňajky, na obed i na večeru deň čo deň. Podvýživou trpia rodičia, plodia potom slabomyseľné, degenerované deti, z ktorých mnohé umierajú jedno-dvojročné. Ako diagnóza detskej úmrtnosti, ktorá je tu nadpriemerná, sa obyčajne udáva vrodená slabosť. Choroby ako padúcnica, tbc a nákazlivé nemoce, menovite týfus, sú častým zjavom. V niektorých domoch bývajú ľudia iba v malej očadenej izbe so sliepkami, ba i s kravou, a to hlavne v zime. K lekárovi dedinčania zriedka chodia.*

Väčšina občanov je zadlžená a platí úžernícke úroky 10-14 %, ktoré sa neraz vymáhajú exekúciou. Dedinský notár s farárom sú všemohúcimi pánmi na dedinách. Ľudia nemajú neraz ani na zápalky, bežným javom je požičiavanie ohňa. Kultúrny život je biedny, politický život je v rukách notárov a farárov. Mnohým z nich záleží na tom, aby udržali ľud v zabednenosti, nevedomosti a tak v naprostej závislosti."

Guľový blesk a tragédia v zubrohlavskom kostole

Kto by sa nazdal, že z omše 23. júla 1933 sa traja už nevrátia? Kostol sa opravoval, preto bol pootváraný. Tak sa stalo, že počas sv. omše vletel do zubrohlavského kostola guľový blesk, ktorý mnohých zvalil na schody, zabil troch mladých chlapov stojacich na schodoch na chórus, udrel do zvona, ktorý pukol, preletel kostolom a vyletel otvoreným okienkom poza oltár.

Nasledujúci rok, bol veľmi zvláštny. Apríl neobyčajne teplý, v niektorých dňoch 30 °C, máj studený, najmä po 15.-tom prišla taká zima, že zemiaky trikrát vymrzli. Leto bolo daždivé, jeseň pekná a 20. novembra napadol sneh.

Obnova kúpeľov na Slanej Vode (1934)

Dňa 3. mája sa zišli starostovia obcí Rabča, Rabčice, Or. Polhora, Sihelné, zástupcovia miestnej štátnej správy, podnikatelia v obchode a cestovnom ruchu, predstavitelia turistických spolkov – a títo všetci spolu založili „Obvodnú cudzineckú komisiu" na propagáciu prírodných krás hornej Oravy. komisia potom vypracovala ponuku letných pobytov v okolí Slanej Vody, kde sa vyskytovali pramene liečivej jedinečnej jódobrómovej vody. Ďalej prijala plán výstavby turistickej ubytovne, obnovy liečivých kúpeľov na Slanej Vode.

Klub slovenských turistov a lyžiarov v Námestove si stanovil za cieľ oživenie týchto kúpeľov a na Slanej Vode sa aj podarilo vybudovať jednoposchodovú chatu s peknou verandou. Miesto navštevovalo ročne až 1800 turistov. Úplnú obnovu však znemožnili vojnové udalosti.

Medzivojnové obdobie prinieslo Rabči kostol, faru i školu

Výstavba v obci medzi dvoma vojnami bola poznačená nedostatkom finančných prostriedkov i stavebných materiálov. Okrem každodennej povinnej údržby ciest a mostov Rabčania napriek tomu svojpomocne pristavili kostol, postavili novú školskú budovu a farský úrad.

Cesty si vyžadujú udržiavanie

Obcou Rabča viedli vicinálne cesty do Sihelného, Rabčíc a Or. Veselého (hlavná cesta bola postavená v prvej polovici 19. storočia). Pre obyvateľov to znamenalo každoročnú povinnosť udržiavať zjazdnosť týchto ciest. „Poriadky" (takto sa nazývali verejné práce na cestách) boli povinné pre každého dospelého občana. Občania nosili teda hŕbky skália a štrku a vyrovnávali povrch cesty. Asfaltovanie ciest sa začalo až v roku v roku 1941. Nebezpečné boli jarné prívalové vody z topiaceho sa snehu alebo augustové či jesenné dažde, ktoré často zničili celé úseky ciest. Obec zamestnávala cestára, avšak cesty poškodené živlom museli svorne opravovať všetci.

Počet žiakov vzrastá – už dávno treba novú školskú budovu

Už od roku 1929 boli 2 triedy, ale vyučovalo sa striedavo, keďže nebolo vhodnej učebnej miestnosti. Žiakov pribúdalo, a tak a v roku 1923 pre nich zriadili aj tretiu triedu. Umiestnili ju dočasne v dome Ignáca Domína. Výstavba školy sa pravidelne prejednávala obecným zastupiteľstvom, ale poslanci sa dlho nerozhodli pre množstvo návrhov. Niektorí navrhovali odkúpiť starú krčmu od Morica Seidlera a prestavať ju na dvojtriedku. Znalci tento návrh zamietli. Ďalší návrh zohľadňoval veľkú dĺžku dediny. Predpokladal dve školské jednotriedne budovy pri kostole a na Adamovke. Rozhodnutie urýchlila až hrozba tretieho vládneho napomenutia – zrušenia existujúcej cirkevnej školy a jej poštátnenie.

Školskú budovu postavila stavebná firma Adalberta Diamanta v rokoch 1934 – 35. Pri nej bolo vybudované aj ihrisko, byt pre učiteľa s gazdovskými stavbami a nachádzala sa tam aj malá záhradka. Materiálne na výstavbu prispeli spolok bývalých urbarialistov, Oravský komposesorát a farský úrad daroval pozemok. V roku 1941 za farárovania Jána Keceru postavili obyvatelia Rabče novú budovu farského úradu.

Boj s prírodou – boj o úrodu

Dňa 25. 9. 1935 zaznamenávame pokrok, keď zaviedli na poštu a notársky úrad telefón (od roku 1860 sa pošta nachádzala v Or. Polhore a slúžila aj pre Rabču, Sihelné a Rabčice).

V r. 1936 bola pre časté dažde veľmi slabá úroda zemiakov. Mrazy sa vyskytli už v auguste. Strach roľníkov pred živlami a túžbu po ochrane pred nimi vyjadrovalo aj umiestnenie sôch sv. Donáta a sv. Floriána, patrónov proti búrke, bleskom a ohňu nad vchodom do kostola. Zo zvierat sa chovali kone, kravy, kozy, ovce, ošípané, sliepky, husi aj kačice, a to v rozmedzí 10 – 75 kusov ročne, pribudli aj morky 5 – 14 kusov ročne.

Ako fungovali v Rabči oznamy

Všetko potrebné, čo bolo treba oznámiť občanom, jednoducho povedal starosta po skončení bohoslužieb v kostole v Rabči.

Pašeráctvo

Pretože bola bieda, ľudia tajne prechádzali cez hranice a z poľských dedín sa snažili prepašovať rôzny tovar, najmä však potraviny.

Epidémia osýpok (1937)

Začali sa vyskytovať najprv u žiakov v škole. Lekárov bol nedostatok, preto Obvodný úrad v Bobrove nariadil dodržiavať tieto opatrenia: chorobu hlásiť richtárovi, dieťaťu nedovoliť behať po ulici, chodiť do kostola, a muselo byť ošetrované v domácnosti. Choré dieťa sa nesmelo stretávať so zdravými. Každý dom, kde sa vyskytli osýpky, musel byť označený výstražnou červenou cedu'ou. Za dodržiavanie nariadení boli zodpovední rodičia.

Rok 1938: slovenská autonómia

Predseda HSĽS Andrej Hlinka zomrel. Dňa 5. októbra odstúpil prezident Beneš a opustil ČSR. Výkonný výbor HSĽS s predstaviteľmi väčšinových politických strán Slovenska spolu podpísali Vyhlásenie o autonómii Slovenska v rámci ČSR. Vznikla tak prvá slovenská vláda na čele s J. Tisom. Po niektorých dedinách sa konali oslavy. Časť Oravy a Spiša vtedy opäť pripadla Poľsku, čo medzi obyvateľstvom spôsobovalo zmätok. Poliaci, si vtedy nárokovali takmer celé územie hornej Oravy vrátane Námestova, Trstenej a obcí, kde od nepamäti žilo slovenské obyvateľstvo len s nepatrným počtom Poliakov. Tí sa tu dostali väčšinou prisťahovaním a čoskoro splynuli s miestnym obyvateľstvom.

Zaujímavosťou je vyhlásenie nedele 20. novembra za Deň slovenskej jednoty, lásky a zmierenia: „O 13.^{00} hodine zvony na celom Slovensku vyzváňali na znak, že sa Slováci spojili, aby sa už nikdy nerozdvojili."

V tom istom roku rodák z Rabče Eugen Buzna prišiel učiteľovať do Zubrohlavy a onedlho bola odsúhlasená autobusová doprava vedúca aj cez našu obec na trase Or. Polhora – Námestovo.

Rok neskôr: slovenský štát

Keď 18. januára 1931 prvýkrát slávnostne zasadal Slovenský snem, občania tento deň takmer svätili. Neskôr, po Tisovom návrate od Hitlera v Berlíne, vyhlásil tento snem samostatný slovenský štát. Opäť sa rozzvučali zvony na celom Slovensku, vyzváňajúc slobode, aspoň tak písali kronikári. Túžba Slovákov po samostatnosti bola vtedy taká silná, že sa nenašiel poslanec, ktorý by hlasoval proti samostatnému Slovensku. Dňa 15. marca boli Čechy obsadené nemeckým vojskom, vznikol protektorát Čechy a Morava. ČSR zanikla.

Slovenská republika

Rozlohou patrila k najmenším štátikom v Európe, v danom čase mala 38 055 km^2 a v r. 1940 dosiahla počet 2 655 053 obyvateľov. z nich sa viac ako polovica živila poľnohospodárstvom. Administratívne sa delila na 6 žúp.

Práve Maďarsko však 24. marca 1940 napadlo a obsadilo časť slovenského územia. Nemecko vtedy nezakročilo.

Na jar v tom roku znovu padal ľadovec. Od 5. apríla do 10. snežilo a na Bielu sobotu vietor nafúkal záveje.

Za Slovenského štátu sa funkcia richtára zmenila na komisára.

Ako to vyzeralo na hornej Orave?

Nízka životná úroveň sa ešte z roka na rok znižovala. Prejavoval sa hlavne nedostatok múky, mäsa, mydla a ďalších potrieb;, pritom veľká časť obyvateľov bola vylúčená aj z prídelov. V r. 1940 sa aj petrolej začal nahrádzať naftou. Nezamestnanosť sa riešila náborom na práce do Nemecka, kde robotníci pracovali za ťažkých podmienok a pri obzvlášť nebezpečných prácach.

Citeľne sa zhoršovalo postavenie drobných roľníkov. Nedostatok umelých hnojív a kvalitnejších osív mal za následok znižovanie výnosov aj znižovanie osevných plôch. Pre nedostatok ďatelinového semena sa osevné plochy ďateliny znižovali o 50 i viac percent. Znižovali sa aj plochy zemiakov, pretože roľníci si neboli schopní zakúpiť sadbové zemiaky. Poľnohospodárske práce sťažoval malý počet záprahov a tiež scvrknutý počet pracovných síl narukovaním mnohých mužov.

Obyvateľstvo bolo vyčerpané a bez finančných prostriedkov. Situáciu takto charakterizuje správa od notára: *„Pri náhodných a*

neočakávaných prehliadkach gazdovstiev miestnych roľníkov sa zistilo, že tým neostáva takmer nič, keď odložia k jarným sejbám obiloviny a sadeniu zemiakov potrebnú časť úrody. I to obilie, ktoré je k sejbe odložené, je menej kvalitné a potreba kraja nevyhnutne vyžaduje pomoci prídelu dobrého osiva."

Po stránke kultúrnej sa vývoj úplne zastavil. Odchod učiteľov a hlavne príslušníkov finančnej stráže českej národnosti znamenal vytvorenie medzery, ktorú sa nepodarilo uzavrieť.

Dopravu vtedy zabezpečoval súkromník Ján Krcha osobným autom dvakrát denne na linke Polhora – Slanica – Námestovo a späť. Za jednu osobu sa platilo 12 korún.

40-te roky v Rabči: chovalo sa, včelárilo...

V štyridsiatych rokoch sa v Rabči rozšíril chov domácich králikov. V priemere chovali 200 – 300 kusov ročne. V obci sa darilo včelárstvu, ktoré 65 – 75 úľov. Kvalitný horský med dodávali Jozef Korman, Žigmund Steinitz, Emil Gazdík, Florián Gogolák, Ján Michaľák, Ľudovít Bedrich, Anton Kozák, Jozef Kudjak, Jozef Štrempek a Ján Kecera. Aby sa im lepšie darilo, založili si Včelársky spolok.

Hospodársky spolok Roľnícka beseda si obyvatelia Rabče založili už v roku 1935, aby organizovali poučné prednášky pre roľníkov a rôznu podpornú pomoc v čase potreby.

Tajné telegramy a príchod nemeckých vojsk

Dňa 26. augusta roku 1939 dostali starostovia obcí tajné telegramy – s príkazom vychádzať vo všetkom Nemcom v ústrety. Hneď na to začali na Oravu prichádzať nemeckí vojaci. Ich kolóny napredovali hore Oravou tri dni. Keď došli k poľskej hranici, 1. septembra 1939 podnikli bleskový útok na Poľsko. Týmto sa začala druhá svetová vojna. Aj Slováci sa museli na nej zúčastniť – viazala ich k tomu ochranná zmluva s Nemcami. Slovenské územia predtým pričlenené k Poľsku sa tak vrátili Slovensku.

Druhýkrát udiera vojna

Mierové časy, žiaľ pominuli. Vojnový požiar pocítili Rabčania už 1. septembra 1939. Nemecké vojsko postupovalo hore Oravou až k poľským hraniciam. V chotári Rabče sa zrútilo nemecké lietadlo.

Vznikom Slovenského štátu sa zmenil aj politický systém. Vedúcou stranou bola Hlinkova slovenská ľudová strana. Všetky ostatné politické strany boli zakázané. Funkcia richtára sa zmenila na vládneho komisára – do roku 1941 túto funkciu vykonával P. Kudiak a po ňom J. Labudiak. Na mieste obvodného notára sa po Jozefovi Országhovi vystriedali A. Palko a F. Štefanovič.

Nemecko vypovedalo vojnu Sovietskemu zväzu 22. júna 1941 a po tomto termíne slovenskí muži museli narukovať na východný front. Prvý sneh napadol ešte v septembri, keď boli zemiaky ešte na poliach.

Vo večerných a nočných hodinách sa museli na domoch povinne zatemňovať okná.

Mrazivo a nedostatok

Neobyčajne tuhá zima udrela zima štyridsiateho roku. Teploty dosahovali neuveriteľných – 40 °C. Ešte 18. februára bolo –30 °C, snehu vyše plota. K tomu ešte snehové fujavice.

Čoskoro sa aj v Rabči prejavil nedostatok múky, mäsa, mydla, kože a iných základných potrieb. Ľudia boli odkázaní na pomocné štátne stravovacie akcie a obilné prídely.

V roku 1940 sa otvoril lom v Stankovke, odkiaľ sa lámal kameň pre rôzne potreby, pre súkromníkov, aj na výstavbu cesty. Bývalý Deň matiek sa vtedy oslavoval ako Deň slovenskej rodiny.

Nezamestnanosť sa riešila náborom robotníkov na práce do vtedajšieho Nemecka. Do Nemecka sa vtedy často odchádzalo do práce, hlavne mládež – najviac do českého pohraničia – do Sudet. Pracovali tam v poľnohospodárstve, lesníctve a stavebníctve. Nahovoriť sa nechali Rabčania: I. Piták Hakos, J. Poľovčík, V. Šimurdiak, a P. Miklušák. Pracovali na území niekdajšieho Rakúska. Natrvalo tam zostali Jozef Jagnešák a Anton Kempuliak.

Vplyvom vojny sa citeľne zhoršilo postavenie drobných roľníkov. Nedostatok umelých hnojív, kvalitnejších osív a živelné pohromy znižovali výnosy.

Napr. rok 1942 bol veľmi suchý, horúčavy spôsobili premnoženie húseníc a nebolo kapusty. Ďalší rok 1943 s horúcim letom a neobyčajne daždivou jeseňou priniesol neúrodu zemiakov.

Tam, odkiaľ niet návratu – transporty Židov

V roku 1942 sa začala veľká tragédia občanov židovského pôvodu. Vyšlo nariadenie o ich sústreďovaní. Každý Žid smel so sebou zobrať batožinu nepresahujúcu 50 kg hmotnosti. Batožina mohla obsahovať jedny šaty, bielizeň, stravu na 3 dni, predmety náboženského rázu, rodinné fotografie, u manželov kuchynský riad a niklové hodinky. Do Tvrdošína mali byť dopravení na vlastné náklady. Ťažko sa dalo vtedy uveriť, že 80-ročných nevládnych starých ľudí odvádzajú do práce. Drsné zaobchádzanie gardistov s odvážanými vzbudzovalo u dedinčanov súcit. Boli to ich spoluobčania, s ktorými roky nažívali v pohode. Mali síce viac poľnohospodárskej pôdy, ale na Orave bola vždy v poľnohospodárstve tvrdá práca.

Začiatkom apríla v našej obci, ako aj v iných, dostali židovské rodiny Steinitzovcov a Blochovcov úradné upozornenie, aby svoje deti pripravili na cestu. O niekoľko dní boli deti odvezené na stanicu do Tvrdošína. Nik vtedy ešte netušil, aké tragédie sa na tej ceste pre nich chystajú. Z 6. mája 1942 je v kronike zaznačené: *„Všetkých židov pobrali, kde nikto nevie. Dňa 9. mája na verejnej dražbe predali ich majetok"*.

Odtransportovaní z našej obce bol Zigmund Steinitz s manželkou a sestrou Linkou, Leon Bloch s manželkou Zelmou. Len lekár MUDr. Július Špitzer tajne zmizol. Ostatných prestárlych občanov židovského pôvodu fašisti pobrali v auguste 1944 a bez milosti postrieľali.

Okrem jedinej sa už nik do dediny nevrátil. Na základe svedectva Mikuláša Steinera ich Okresný súd v Námestove 8. mája vyhlásil za mŕtvych. V rozsudku je uvedené, že boli z rasových príčin odtransportovaní do koncentračného tábora v Poľsku a tam všetci zahynuli v Oswienčime.

Zatiaľ, čo oni hynuli v koncentrákoch, ich majetok si v dražbách rozoberali tí, ktorí mali k nemu prístup. V celom štáte sa odsuny Židov zdôvodňovali tým, že uchopili do rúk najvýnosnejšie odvetvia, najmä finančné; že zastávali viac verejných funkcií a vlastnili viac majetku, ako by im vraj podľa počtu prináležalo. Nepomohli ani protesty katolíckych biskupov, ba ani upozornenia Sv. stolice – židovské transporty pokračovali ešte v jeseni 1942.

Praktiky nacistov

V roku 1943 spišský biskup a podpredseda Štátnej rady mons. Ján Vojtaššák (ktorý svojho času kaplánoval i v Zubrohlave) napísal ministrovi vnútra Alexandrovi Machovi o správe dvoch utečencov z koncentračného tábora, že Židov, vysídlených zo Slovenska Nemci neposielajú na práce, ale ich tam postupne vyvražďujú.

Na východnom fronte sa zatiaľ množili úteky slovenských vojakov na ruskú stranu. Išlo o prejavy nesúhlasu s neľútostným mučením civilného obyvateľstva na Ukrajine nacistami, hoci ich niektorí vítali ako osloboditeľov spod ruskej nadvlády.

Tento rok bol neúrodný pre dlhotrvajúce sucho. Vyskytli sa aj epidémie choroby zvanej divý kašeľ.

Niekoľko obyvateľov obce sa zúčastnilo bojov v Rusku. Tu padli poručík Anton Kudiak a Anton Pacholský. Zajať sa nechali Š. Zboroň, J. Kvasniak a A. Jagnešák. Po pobyte v zajateckom tábore a po výcviku sa Štefan Zboroň a Ján Kvasniak stali členmi 2. paradesantnej brigády, určenej na pomoc SNP – aj sa ho zúčastnili. Anton Jagnešák sa stal príslušníkom 1. čsl. armádneho zboru a zúčastnil sa oslobodzovacích bojov vtedajšieho ZSSR – 17. september 1944 mu bol osudným, keď padol v dedinke Siena medzi Krosnom a Sanokom počas prvých bojov o Duklu.

J. Kvasniak a Š. Zboroň sa začiatkom septembra zúčastnili oslobodzovacích bojov pri Sanoku. Od Krosna odleteli do povstania 12. 10. 1944. Ján Kvasniak padol pri Dúbrave do zajatia. Po úteku z koncentračného tábora pri Nitre sa opäť pripojil k partizánom a bojoval na myjavských kopaniciach, kde pri Košariskách bol ťažko ranený. Tam sa dočkal oslobodenia.

Vojnu nechceme!

Odpor ľudí aj v obci proti vojne neustále narastal. Obyvatelia Rabče pomáhali utečencom zo zajateckých a koncentračných táborov a tiež príslušníkom partizánskych oddielov, ktorí sa ukrývali v okolí Babej hory a Piľska. Potravinami a šatstvom ruských zajatcov zásoboval Ján Pilarčík. Jozef Miklušák na Žabinci sa staral a aj vystrojil 5-člennú skupinu ruských partizánov. Spolu s Pavlom Šurinčíkom ich odprevádzali do Rabčíc, odkiaľ pokračovali do Poľska. Sprievodcov partizánskych skupín robili aj J. Mihaliak, J. Grobarčík, F. Kvasniak a ďalší.

Ilegálne revolučné národné výbory sa v lete 1944 zakladali aj po hornooravských obciach. V ilegálnom hnutí z Rabče pomáhali Karol Galaboš a Florián Gogolák. Predsedom tajného národného výboru sa stal obchodník Emil Gazdík, ktorý s Jozefom Tvarožkom mali na starosti zásobovanie partizánov. Tajomníkom bol učiteľ Mikuláš Vujčík.

V chotári našej obce sa však pohybovali aj bandy zlodejov, ktorí prichádzali z poľskej strany. Ale obyvatelia ich čoskoro rozlíšili od skutočných partizánov.

V prvej polovici augusta 1944 prišiel z poľského okupovaného územia do Babej hory početný dobre vyzbrojený oddiel so-

vietskych partizánov pod vedením P. S. Tichonova. O existencii tohto oddielu vedelo Ústredie štátnej bezpečnosti zo služobného hlásenia pohraničnej finančnej stráže v Rabčiciach. Žandári vyšetrovali obyvateľov.

SNP

Po vyhlásení SNP sa oddiel Tichonova presunul do zázrivských hôr do okolia Lučivnej. Mobilizácia dňa 29. augusta 1944 spôsobila v Rabči veľký rozruch. Chlapi sa na vozoch odviezli do D. Kubína. Nemci dňa 31. augusta odzbrojili finančnú stráž v Or. Polhore a usadili sa v ich kasárňach. Veliteľstvo si zriadili u Tyrola v strede obce. Dňa 3. septembra sa povstalci v čele s poručíkom Alojzom Žuffom stretli v boji s fašistami na hornom konci Rabče smerom na Slanú Vodu. Prestrelky trvali asi 2 hodiny a padol pri nich vojak Dulík z Tvrdošína. Nemci ustúpili k hranici. Povstalci dostali správu, že od Námestova postupuje na Rabču nemecká posila, preto sa stiahli. Situácia sa zhoršovala a stala sa takou neprehľadnou, že Nemci od Polhory strieľali na svoje vlastné tanky prichádzajúce od Námestova! Navzájom si spôsobili straty a zabili si aj svojho veliteľa.

Začiatkom októbra boli zriaďované ozbrojené oddiely Hlinkovej gardy – Domobrana. Ostatní chlapi, ktorí neboli jej členmi, sa museli zúčastňovať na prácach pri budovaní opevnení. Jednotlivé obce museli posielať denne predpísaný počet osôb na kopanie zákopov. Od Babej hory až k Roháčom sa tiahli vybudované mínové polia. Všetky významnejšie cestné objekty a mosty fašisti zamínovali. Ľudia nemohli voľne cestovať, nariadené boli policajné záverečné hodiny. Čím viac sa front približoval, tým viac narastalo terorizovanie domáceho obyvateľstva.

Hrôza z Nemcov

Rabča bola medzi prvými hornooravskými obcami, ktorú obsadili Nemci. Občania zažili chvíle ozajstnej hrôzy, lebo nasledovali rázie po domoch a drancovanie. Podozrivých odvliekli na vyšetrovanie až do Sliezska. V obci sa nenašiel človek, ktorý by zrádzal, alebo pomáhal Nemcom.

Vtedajší kronikár Ján Kecera vo farskej kronike napísal: *„Obyvatelia sú úplne vyrabovaní. Nemci stále berú, čo vidia, na nič nehľadia. Ľud ich preklína. Kŕmiť nieto čím. Nebude čo zasiať“*. Na inom mieste píše: *„Ľudia plačú, zúfajú si. Lepšie sú v lesoch všetky divé zveri, v pekle všetci čerti a diabli ako všetky nemecké rasy. Nešťastná hodina, keď sa Slovensko s Nemcami spojilo!“*

Najväčším nešťastím obyvateľov bolo, že nemecké vojská sa sťahovali z Poľska cez Rabču. Od polovice januára 1945 sa ustavične presúvali prúdy rozbitej nemeckej armády, keďže cesta cez Krakov na západ bola pre nich nemožná. Počas ústupov zobrali Nemci v Rabči všetky kone, ošípané, obilie na 80 % a roľníci zachránili len tie vozy, ktoré si poukrývali v horách. Nemci brali aj mladších chlapov, ktorých odvliekli. Mnohí sa preto radšej skrývali po horách.

Najstrašnejšie chvíle

Najťažšie chvíle začali Rabča a Zubrohlava prežívať koncom januára 1945. Svedčia o tom aj zápisy z kroniky Katolíckej jednoty žien – Zubrohlavčanky p. A. Ťažandlákovej: *„Rok 1945 je tragickým rokom v dejinách slovenského národa a našej obce. Vojnová víchrica vyvrcholila a prehnala sa svetom. Zničené životy, majetky a domy, vdovy, siroty a invalidi sú jej žalujúce stopy. Naša obec, ležiaca blízko hraničnej čiary, utrpela veľké škody.“* Dňa 25. januára 2 bomby boli hodené do Zubrohlavy, kde si vyžiadali život 22-ročnej ženy a v tejto tichej dedine ostali až do prelomenia frontu.

Prítomnosť nemeckých vojakov spôsobovala obyvateľom ďalšie rany. Po dedinách rekvirovali kone, brali zemiaky, múku aj všetko, čo im prišlo pod ruku. Obsadzovali verejné budovy, školy, v ktorých sa nemohlo vyučovať. Po domoch sa ubytúvali vojaci – kým domáce obyvateľstvo prežívalo v pivniciach. Tu spávali, rodili deti, tu ich v perinkách mnohé matky odchovali. Drevené domy boli slabou ochranou, obyvatelia preto, keď mohli, utekali do pivníc murovaných domov. Aj vo farách sa tiesnilo viacero rodín. Každý bol odkázaný na vlastné zásoby. S Nemcami sa objavovali aj vojaci iných národností – Rumuni, Poliaci, Juhoslovania, aj ruskí zajatci – tých Nemci posielali do tyla; podozrivých z príslušnosti k partizánom bez milosti zastrelili. Zastrelili aj Jozefa Papaja zo Zubrohlavy, ktorý pre chudobu a biedu zháňal obživu pre starú matku a sestry žobraním po okolitých dedinách. Bol hluchonemý, a tak nepočul výzvu „Halt!“ – „Stoj!“, keď sa vracal domov z Tvrdošína.

Občania si potraviny, ošípané, kravy a kone ukrývali, ale nič nepomáhalo. Ak nechceli dať dobrovoľne, zobrali im ich násilím.

Smrtiaci dážď striel a delových gulí

Ustupujúce nemecké vojsko zaujalo obranné postavenie aj v Rabči. Ťažšie delostrelectvo rozostavili blízko domov. V noci z 31. januára na 1. februára vypukol boj v priestore medzi Veľkou Lipnicou a Rabčicami. Jednotky Sovietskej armády sa postupne približovali k chate Slaná Voda. Tu sa oslobodzovacie boje zastavili, frontová línia trvala 9 týždňov a utrpenie ľudu bolo hrozné.

Najväčšie hrôzy vojny zažívali aj obyvatelia Rabče 6. februára, keď delová paľba neprestávala po celý deň aj noc. Ohnivé záblesky, ťažké detonácie a následné veľké požiare na celom poľskom úseku až po Bialsko v ľuďoch vzbudzovali paniku, strach a zúfalstvo. Rodiny sa poukrývali do pivníc. Po domoch vojaci uskutočňovali rozsiahle razie. Jednu z nich zorganizovali vo včasných ranných hodinách 18. februára, kedy zajali 50 chlapov. Zhromaždili ich vo dvore J. Oselského a odtiaľ eskortovali do D. Kubína, Martina a inde. Počas cesty sa niektorým podarilo utiecť. Starších zaradili do pracovných oddielov a odviedli na nútené práce do Talianska. Tam sa dostal Ján Ratica, Jozef Korman, Ján Jaššák Randiak, Jozef Šurin Popieráčik a Ján Kudiak. Iných transportovali do táborov v Nemecku: Ignáca Randiaka, Jozefa Bedricha, Jozefa Vajdečku, Ľudovíta Adamčíka, Jána a Antona Prisenžniaka.

Počas bombardovania transportu zahynul Ľudovít Adamčík. Zo skupiny chlapov zhromaždených v martinských kasárňach zahynul pri výbuchu granátu Jozef Garaj, Jozef Iskierka. Ranení bol Ján Chutniak, Jozef Ratičák, Anton Šurin, Jozef Šurin Popieráčik, Ignác Kudiak oslepol na jedno oko a Pavol Bušku úplne stratil zrak. Dňa 5. 2. 1945 zajalo NKVD Jozefa Gužíka, ktorý vykonával výpomocnú službu u pohraničnej stráže vo Veľkej Lipnici. Bol odvlečený do zajateckého tábora v ZSSR (na Sibír). Razie sa v Rabči opakovali. Nemci sa v tomto období pripravovali na ťažké obranné boje. Dňa 15. marca hlavné nemecké jednotky vystriedali maďarskí vojaci.

Tvrdá zima, ktorá vládla počas februára, sa nezmiernila ani v marci, ba prišli fujavice. Medzi bojujúcimi stranami sa občas strhli prestrelky, ktorých obeťou sa stala aj útulňa na Babej hore.

Zdanlivé jarné ticho – predzvesť bojov

Druhá polovica marca 1945 sa zdala byť pokojnejšia.

Boje na východnom fronte boli tuhé. Nemci potrebovali posily, preto stiahli z Talianska svoje jednotky a na udržanie frontu v Taliansku poslali našich chlapov. Z Talianska na Oravu prišli mladí, sotva 18-roční chlapci v letnej výstroji. Ženy nad nimi zalamovali rukami, nemecký kňaz im odslúžil sv. omšu a potom ich poslali v tenkých rozhalenkách, nohaviciach a letných topánkach do zákopov zaplavených vodou. V neobyčajne vrtkavom počasí, aké tu býva v polovici marca, do rána pomrzli. Prehrali svoju vojnu bez jediného výstrelu... Niektorých mŕtvych, iných z ťažkými omrzlinami na druhý deň sťahovali do dediny koňmi alebo za sebou v kolískach z čečiny. Málo bolo takých, ktorí dokázali ísť na vlastných nohách. Mŕtvych ukladali na hranicu krížom cez seba – živých umiestňovali po domoch a po ošetrením nemeckým lekárom ich posielali do tyla. Mladí chlapci, ktorí sa zatiaľ s nepriateľom priamo ani nestretli, pochopili krutosť a nezmyselnosť vojny.

Po odchode týchto mladých vojakov dostali Nemci nové posily. Keď vojaci prišli do Zubrohlavy, pýtali sa ľudí, ako ďaleko je front – a boli prekvapení, keď im vysvetlili, že sa nachádzajú už vo frontovej línii.

Zubrohlavu ostreľovali 7. a 8. marca ťažkými zbraňami, aj strelami z kaťuší – zbraní, ktorej sa Nemci aj tunajší veľmi báli. Zubrohlava napokon horela na troch miestach. Mierili na ňu zrejme pre tu umiestnenú nemeckú kuchyňu. Ľudia si vtedy sochy z kostola porozoberali po domoch. Františka Jagnešáková bola v deň tohto útoku ešte dieťa a takto si naň spomína: *„U nás boli cez vojnu dvaja ruskí zajatci. Jeden z nich ráno vstal, vykúpal sa, bavil ma na kolenách a povedal, že dnes ráno asi pôjdu ďalej, napísal list svojej žene, aby som ho dala „našim“, keď prídu. Ale ešte v ten deň ho v našom dvore zabilo a my sme vyhoreli. zhorel i ten list..“*

Posledný útok na nemecké pozície začal 28. marca 1945 od 4. hodiny. Nemci sa bránili streľbou z pancierových päsť a guľometov. Obyvatelia prežívali tieto hodiny v strachu o svoje životy v pivniciach. Nemecké veliteľstvo nariadilo obciam Rabča, Polhora a Sihelné odviesť do Tvrdošína 320 kusov dobytka. Boje sa presúvali smerom k Bobrovu.

Dňa 1. apríla 1945 cez Veľkonočnú nedeľu sa vo večerných hodinách streľba približovala k Rabči. V noci bol Nemci vyhodili most cez Polhoranku do Sihelného. Na druhý deň v ranných hodinách začala nová delostrelecká paľba.

Maďarskí a nemeckí vojaci utekali z dediny. Ešte v tento deň prišli do Rabče sovietski vojaci a na druhý deň pokračovali od zubrohlavského chotára smerom na Námestovo.

Ľudia konečne povychádzali z pivníc. Nemeckých ostreľovačov, ktorí ešte ostali poukrývaní, Rusi postupne postrieľali. Dňa 3. apríla postupovali ďalej. Keď Rusi prišli do Zubrohlavy, obyvatelia im odovzdali listy, ktoré tu ponechávali ruskí zajatci, aj lyžice, vyrezané z brezovej kôry. Ako v každej vojne, ani teraz sa dobytie obce nevyhlo ničomu, čo sprevádza víťazstvo. Aj teraz došlo k znásilňovaniu žien, rabovaním potravín a cukru, rekviráciám koní.

Nastal mier, ale v rodinách stále trpli o životy svojich blízkych, otcov a synov. Až v čase žatvy vracali sa chlapi, odvlečení do Talianska. Po prechode frontu nastala úľava, ale aj zúfalá situácia. Gazdom chýbalo osivo a zemiaková sadba. V niektorých rodinách po zasadení počítali, koľko zemiakov denne môžu zjesť. Ale boli aj také rodiny, ktorým neostalo nič a nemohli na polia siať a sadiť. Chlapi opäť odchádzali za zárobkom na sezónne poľnohospodárske práce na dolniaky.

Po boji...

Naše lesy ostali poznačené krvou padlých a posiate mŕtvolami. Prvoradou povinnosťou bolo hneď po prechode frontu pozbierať mŕtve telá a poodvážať ich. V rozbitom bunkri sa našli telá nemeckých aj ruských vojakov, pri strome našli dvoch vojakov. Z jednej strany stromu bol opretý nemecký vojak – z druhej Rus. Nemec sa pred smrťou akiste lúčil so svojou rodinou – okolo seba mal rozložené fotografie svojich blízkych. Doma po večeroch chlapi rozmýšľali: „– vidíš, ako je to, nepoznáš ho, nikdy si sa s ním nestretol, nikdy ti nič neurobil – a musíš ho zabiť – lebo zabije on teba. Prečo museli prísť títo ľudia padnúť na našu zem?“

Koncom marca a apríla opustila Slovensko vláda na čele s prezidentom Tisom a 8. mája podpísala dokument, v ktorom sa bezvýhradne podrobila veliteľovi 20. korpusu americkej armády – a týmto Slovenská republika zanikla.

Československá republika II. 1945 – 1948

Prezident novej ČSR Eduard Beneš pochopil, že vojnu vyhrá Sovietsky zväz a 17. marca v Moskve rokoval s vedením KSČ – Komunistickej strany Československa o svojom návrate. V apríli bola vymenovaná nová vláda pozostávajúca z 24 členov – z toho 9 Slovákov. Vláda mala uskutočňovať zásadu „rovný s rovným.“

Na postupimskej konferencii bolo schválené vysídlenie Nemcov z územia ČSR, Maďarska i Poľska. Od 1. novembra vstúpila do platnosti aj nová mena – nová československá koruna. Jej zavedením sa ľudia cítili poškodení, pretože v tom čase mala 1 slovenská koruna hodnotu 10-tich českých. Všetko sa poštátňovalo – bane, banky, poisťovne, potravinársky a kľúčový priemysel. Každý mal problém aj s vlastným prežitím. Na obyvateľstvo čakalo veľa práce. Nebolo čo siať, nebolo čo jesť.

Opäť bieda

Z biedy a hladu sa vyskytol brušný týfus, zvyšovala sa úmrtnosť detí. Nebolo peňazí na lieky, ani na lekárov. Rabča i Zákamenné ostali úplne bez lekárov. Motorové vozidlá nemohli jazdiť pre absolútny nedostatok pohonných hmôt, železnice neboli.

Nedostatok obuvi štát riešil odbernými lístkami. Najprv to bolo len 50 párov. Pred Vianocami sa medzi dedinčanmi rozchýrilo, že sa znovu budú dávať lístky na obuv v Námestove. Záujemcov sa však dostavilo toľko, že úradníci okresu sa báli náporu. Lístky na obuv preto vyhodili z okna medzi čakajúci dav. Kto si lístok uchytil, dostal obuv – kto nie, musel odísť bosý.

Rabča 1945: Vojna skončená – následky ostávajú

So vzďaľovaním frontu v apríli 1945 sa aj obyvatelia Rabče postupne vymanili z prežívaného strachu a púšťali sa do práce. Nie všetci sa však dožili slobody. Krátko pred oslobodením obce zahynul pri manipulácii s granátom Jozef Sviderka Morgoš a v jednej z pivníc bol smrteľne zranený Jozef Buška Mareňák. Domov sa nevrátil ani Anton Jagnešák, ktorý zahynul na začiatku bojov o Duklu. Pochovaný je na Ukrajine. Tragický osud postihol aj 6 rodín Židov (niektorí stihli opustiť obec ešte po udalostiach v roku 1918).

Židovka z Rabče Eržika Steinitzová, ako jediná prežila a v máji 1945 sa vrátila z Oswienčimu.

I keď Rabča nebola vojnovými udalosťami postihnutá až do takej miery ako niektoré iné obce, veľkou stratou (okrem škôd na kostole, fare a hornej kaplnke) bolo pre ľudí aj odvedenie koní, dobytka.

Správy obce sa od 11. apríla 1945 ujal Revolučný národný výbor. Jeho predsedom sa stal Eugen Buzna, podpredsedom Štefan Piták.

Po voľbách 26. 5. 1946, v ktorých Demokratická strana získala 713 hlasov, Komunistická strana 94 hlasov a Strana práce a slobody 7 hlasov sa predsedom MNV stal Ján Labudiak.

Jar v roku 1945 sa hlásila už 15. apríla. Nastali veľké problémy, lebo pôdu nebolo čím obsiať. Chýbali konské záprahy. Ľudia sa rozišli do južných oblastí Slovenska, skupovali, čo mohli a polia ako tak obsiali. Pokojnejšie pomery narušovali krádeže, dobytka, koní.

Ťažkosti, šírenie týfusu a nebezpečných chorôb

Pre nedostatok koní a osiva boli v Rabči vážne problémy so zakladaním novej úrody. Prudko sa šírili aj nákazlivé choroby a zvyšovala sa úmrtnosť malých detí. Sprievodným javom týchto pomerov bol čierny obchod. Situáciu sťažovalo zlé telefonické spojenie s obcami. Po čiastočnej obnove ciest dovážali potravinové články povozníci na konských povozoch až z okolia Topoľčian, Hlohovca, Levíc a Trnavy. Podieľala sa na tom aj časť povozníkov z Rabče.

Veľmi zložitá bola situácia v starostlivosti o zdravie občanov. Bol nedostatok lekárov. Hlavne šírenie epidémie brušného týfusu si vynútilo zriadenie epidemickej nemocnice. Okrem priamej finančnej pomoci bolo najbiednejším obyvateľom prideľované šatstvo, potraviny od UNRY a deti umiestňovali v ozdravovniach.

Chlapci-nálezcovia vojnových zbraní častými obeťami. Míny a granáty z mínových polí v našich lesoch a po chotároch zarastené trávou, si ešte dlhé roky po ukončení vojny vyberali svoje dane.

Obnovovanie: dedina začína meniť tvár

Problémov, ktoré si vyžadovali okamžité riešenie, bolo dosť. Prikročilo sa k oprave mostov, ciest či telefónneho vedenia. Zároveň bolo treba začať jarné práce, na mnohých miestach zasypávať zákopy, jamy po delostrelectve i granátoch. Pri nedostatku potravín v niektorých rodinách jedli aj otruby. Viac ako v predchádzajúcich rokoch stavali sa rodinné domy. Mimoriadna pozornosť sa venovala školským budovám.

V roku 1946 sa podarilo v Rabči dobudovať a dať do užívania most cez Polhoranku, ktorý Nemci zničili 2. apríla 1945. Vybudovaná bola aj nová požiarna zbrojnica. O rok neskôr bol opravený kostol, fara a horná kaplnka. Od roku 1946 sa zlepšilo spojenie obce s Námestovom a tým aj s ostatnými časťami Oravy či Slovenska. Na linke Or. Polhora – Námestovo začal premávať autobus. Pomerne pokojné pomery v obci v tomto období narušovali krádeže dobytka, koní i inventáru ľuďmi z poľského územia.

Nástup komunistov – socializmus

Po skončení vojny zanikol Slovenský štát na čele s Dr. Jozefom Tisom. Obnovila sa pôvodná Československá republika na čele s prezidentom Dr. Eduardom Benešom. 15. 4. 1947 Národný súd v Bratislave odsúdil prezidenta Slovenského štátu Dr. Jozefa Tisu na trest smrti obesením. Milosť bola zamietnutá a rozsudok vykonaný 18. 4. 1947.

Február 1948 zmenil celkový politický vývoj v ČSR. Ešte predtým v máji 1945 Slovenská národná rada svojím rozhodnutím vydala zatykač na 68 ročného spišského biskupa Msgr. Jána Vojtaššáka. SNR 16. 5. 1945 vydala svoj dekrét o poštátnení cirkevných škôl. Vyvlastnilo sa celkom 1 800 cirkevných ľudových škôl a 88 stredných a vysokých škôl na Slovensku. To isté sa stalo i s našimi školami v Rabči, menovite s I. Rímsko-katolíckou ľudovou školou v Rabči pri kostole, v ktorej doteraz riaditeľoval p. Florián Gogolák, zároveň farský rechtor.

Dňa 14. júna Národné zhromaždenie v Prahe zvolilo za prezidenta komunistu Klementa Gottwalda. Aj keď demokratické voľby na Slovensku ani v našej obci nevyhrali, moci sa ujala robotnícka komunistická vláda. Bola schválená nová ústava. Československo nastúpilo cestu výstavby socializmu.

Zoznam použitej literatúry

Peter Huba: Oravská Polhora – vlastivedná monografia. Vydal Šport v roku 1989.

Peter Huba: Námestovo – monografia. Vydal P. Huba v roku 1992.

Peter Huba: Rabča – vlastivedná monografia. Vydal P. Huba v roku 1995.

Jozef Mlynarčík: Lokca – historicko-etnografická monografia. Vydal Gradus v roku 1996.

Eva Kurjaková: Zubrohlava – monografia. Vydal P. Huba v roku 1998.

Peter Huba: Sihelné – vlastivedná monografia. Vydal P. Huba v roku 1998.

Peter Huba: Oravské Veselé – vlastivedná monografia. Vydal P. Huba v roku 1998.

PhDr. Soňa Maťugová, Eva Kurjaková, Ing. Róbert Trnka: Zákamenné – monografia. Vydala obec Zákamenné v roku 2005.

Eva Kurjaková, PhDr. Soňa Maťugová a ďalší: Rabčice – monografia. Vydala Obec Rabčice v roku 2006.

ZOSTAVIL ING. VLADIMÍR BRIŠ,
KRONIKÁR OBCE RABČA

RABČIANSKI HASIČI OPÄŤ VÍŤAZI

V Rabči 23. augusta 2008 v sobotu na treťom Hasičskom dni rabčianski hasiči bojovali ako levy a opäť vybojovali 1. miesto, dorastenky štvrté.

Súťažilo sa v kategóriách: vodný útok na cieľ, štafeta, preťahovanie lanom a hod kyjakom. V lane a kyjaku porazili všetkých. Rozhodol malý rozdiel bodov v rýchlosti útoku a štafety.

Súťaže sa zúčastnili hasiči zo Sihelného, z českej Řeky a 2 mužstvá hasičov z Rabče. Chýbali hasiči zo Świnnej. Hasiči zo Zubrohlavy sľúbili, ale neprišli. **V. Briš**

23. 8. 2008 Sobota, pekné počasie, pohoda. Spoločná fotgrafia na záver.

EFOTO – V. BRIŠ

Milí čitatelia!

Ani sme sa nenazdali a veselé, slnečné letné dni vystriedala jeseň. Oplývajúca farbami, ale zároveň zádumčivá a melancholická. Prvé novembrové dni sú pre nás aj dňami spomienky na našich drahých zosnulých. Iste, nespomíname len počas nich, no atmosféra jesene nás k tomu priam nabáda.

Ale nechceme len spomínať. Chceme v tichej modlitbe ďakovať za možnosť žiť časť svojho života v ich blízkosti. Chceme prosiť za pokoj a spásu ich duší. Chceme pocítiť nádej na večnosť. Máme možnosť pocítiť pokoru pred našou malosťou a nevyhnutnosťou smrti.

Po bezstarostnom lete prežívame majestátnu jeseň. Prijmime tento pohľad do hĺbky našich duší. Potrebujeme ho.

Miroslav Lettrich, kaplán

NOVINKA

O živote vo farnosti Rabča sa odteraz môžeš dozvedieť aj na internete.
Spúšťame vlastnú internetovú stránku.
Čo na nej môžeš nájsť?

- **rôzne oznamy**
- **články a fotografie o aktivitách a spoločenstvách vo farnosti**
- **informácie o všetkom, čím naša farnosť žije**
- **a ešte mnoho iného**

www.fararabca.sk

Spišská katolícka charita

Dom charitas sv. Hildegardy z Bingen

sv. Hildegarda (1098 – 1179)

"Ak chceme uzdraviť ľudstvo, musíme najprv uzdraviť rodinu,
v zmätku súčasných problémov
je to jediná vec, ktorá je skutočne dôležitá;
všetky ostatné otázky, všetky ostatné
kritické situácie ustupujú pred
kritickou situáciou rodiny".
(kardinál Mindszenty)

Čo je poslaním Domu charitas v Rabči?

- poskytovať prístrešie deťom, matkám a osamelým tehotným ženám v krízových životných situáciách,
- chrániť dieťa, matku, osamelú tehotnú ženu pred násilím,
- sprostredkovať odborné poradenstvo (psychologické, duchovné, sociálne,...)
- vytvárať podmienky na prípravu stravy, pomáhať pri vybavovaní administratívnych záležitostí, pri uplatnení sa na trhu práce,
- viesť k správnemu hospodáreniu, k samostatnosti, k aktivite, vhodnému využívaniu voľného času, k zodpovednej výchove detí,
- rozvinúť a geograficky sprístupniť poradenské služby v regióne
- organizovať diskusné stretnutia a prednášky na vybrané témy
- komunikovať so štátnymi orgánmi, organizáciami a občianskymi združeniami

Telef. kontakt: 043-5594257 Dom charitas sv. Hildegardy Rabča
0914-320 520 Mgr. Eva Murínová (predstavená Domu charitas v Rabči)
eva.murinova@caritas.sk

Pochválený buď Ježiš Kristus, **Keď milujeme, nikdy neprehráme!**

Miništrantský futbalový turnaj

V piatok 12. septembra odcestoval tím rabčianskych miništrantov do Ludrovej pri Ružomberku. Zúčastnili sme sa spolu s pánom kaplánom ako jedno z ôsmych mužstiev miništrantského futbalového turnaja.

Po príchode do Ludrovej zúčastnili sme sa sv. omše, po skončení ktorej nás čakal program v Kultúrnom dome. Každý tím sa predstavil ostatným. Potom sa konalo žrebovanie tímov do skupín. Deň sme ukončili spoločnou modlitbou v kostole. Po nej sme sa radi uložili na nočný odpočinok.

Sobotný program sme začali sv. omšou. Po následných raňajkách sme sa presunuli na futbalové ihrisko, kde nás čakal prvý súboj v skupine – zápas s Vikartovcami. Žiaľ, prehrali sme ho. Rovnako ako aj druhý s miništrantmi z Černovej, ktorí sa dostali až do finále a skončili na druhom mieste. O záchrane našej cti sa malo rozhodnúť v poslednom zápase v skupine proti domácej Ludrovej. Po prvom polčase sme viedli 2:1 a všetko vyzeralo OK. Ludrovčania však v druhom polčase zabrali a otočili skóre na 5:2, na čo sme už nedokázali odpovedať. Večer sme ešte spoločne pozerali film Vzoprieť sa obrom. Posledné vzoprenie nás malo čakať na druhý deň.

Nedeľný program začínal až predpoludním, po skončení sv. omše. Po skončení semifinálových bojov sa hral zápas o siedme miesto – naša posledná príležitosť vyhrať na turnaji aspoň jeden zápas. Naším súperom bola Štiavnička, ktorá taktiež v základnej skupine prehrala všetky zápasy. Na tento zápas dorazila skupina fanúšičiek z Rabče, a asi ich prítomnosť nám tak výrazne pomohla. Hrali sme výborne, nastrieľali kopec gólov a vyhrali 7:1... Oveľa lepšie nám po vyhratom zápase chutil aj obed, po ktorom sme sa už len zbalili, rozlúčili a vybrali sa na cestu domov.

Miloš Jagelka, Juraj Ptačin, Matúš a František Gura

Týždeň plný prekvapení

Myslím, že ešte lepšie než slová, by všetko vyjadrili fotografie. Takže len v skratke: celkovo 5 výletov (lesná železnica v Oravskej Lesnej, ZOO a zámok v Bojniciach, túra a skanzen v Roháčoch, kúpalisko v Liptovskom Jáne a olympiáda v Rabči), 5 autobusov, takmer 200 detí, množstvo radosti, úsmevov a zážitkov. V mene všetkých zúčastnených detí a mladých ďakujeme obci Rabča, že v spolupráci s farským úradom aj tento rok pripravila takú skvelú ponuku pre deti. A teraz nech už naozaj prehovoria fotografie...

19. 8. 2008 Výlet do Bojníc

20. 8. Roháče

21. 8. Liptovský Ján

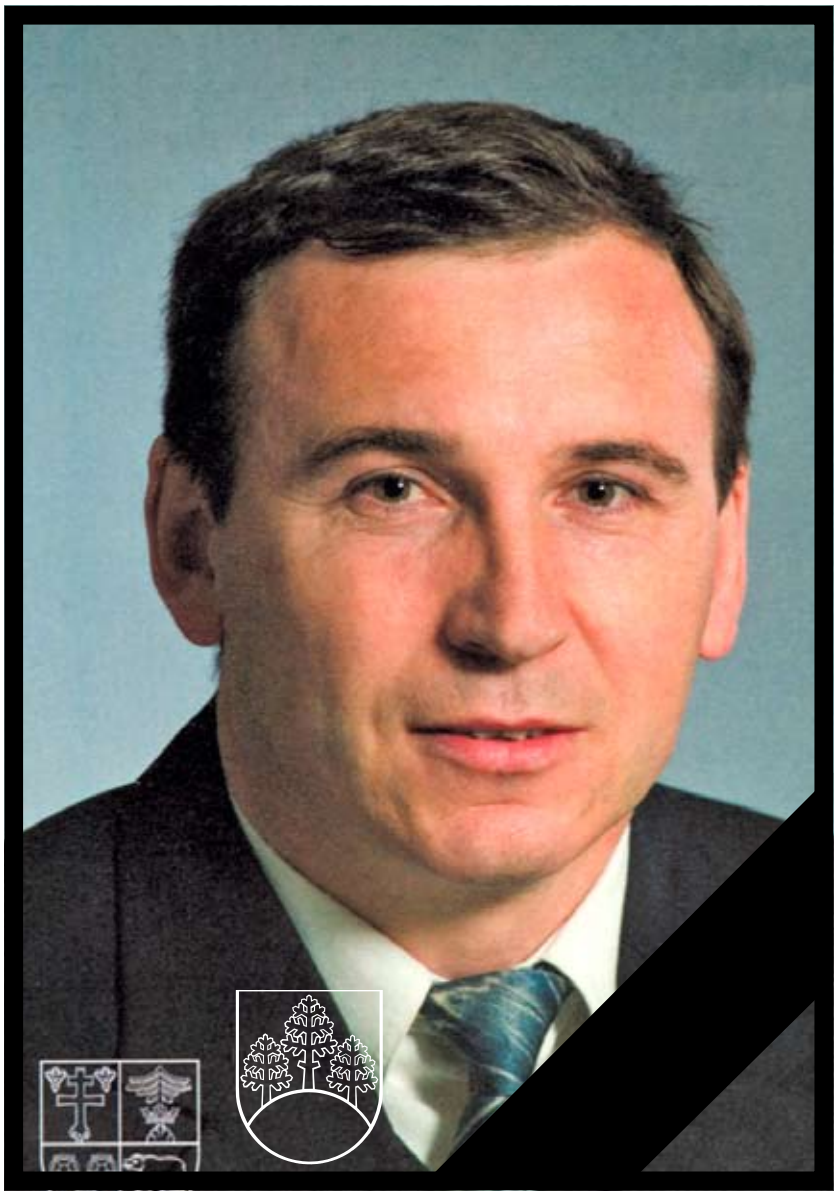

22. 8.Vyhodnotenie

ING. JOZEF DJUBEK

bol poslancom Obecného zastupiteľstva obce Rabča a poslancom Žilinského samosprávneho kraja

*** 22. 3. 1965 † 5. 11. 2008**

POSLEDNÁ ROZLÚČKA: SOBOTA 8. NOVEMBRA O 10.30 HODINE

ODPOČINUTIE VEČNÉ DAJ IM, PANE ...		†
Štefan Garabáš	*1. 12. 1952*	*† 29. 9. 2008*
Augustín Tvarožek	*18. 3. 1935*	*† 19. 7. 2008*
Anton Sučák	*21. 1. 1924*	*† 22. 9. 2008*
Ján Kovalíček	*9. 9. 1951*	*† 20. 8. 2008*
Johana Djubeková	*9. 1. 1925*	*† 9. 7. 2008*
Emília Sivková	*16. 7. 1932*	*† 9. 8. 2008*
Paulína Bandošťáková	*31. 8. 1914*	*† 9. 8. 2008*
Anton Skurčák	*10. 5. 1914*	*† 28. 6. 2008*

TELEVÍZIA BEZ POPLATKOV!

V dnešnej dobe je na trhu ponúka rôznych spôsobov šírenia televízneho signálu. Ktorý z nich má aké výhody a nevýhody? Poznáme ich? Vieme si vybrať pre nás ten najvýhodnejší?

Zhrňme si, čo trh ponúka:

1. KLASICKÉ POZEMNÉ (terestriálne) VYSIELANIE z vysielačov (Magurka): výhody: bez poplatkov; nevýhody: nekvalitný obraz, malý počet TV staníc, **rok 2012 vysielanie končí.**

2. Satelitné vysielanie z družíc. SKYLINK

Výhody: bez poplatkov, kvalitný obraz, veľký počet TV staníc v SK a CZ jazyku aj v iných jazykoch (50 – 2000 TV staníc), rozhlasové stanice, nízke nadobúdacie náklady od 5990 Sk

Nevýhody: zatiaľ chýbajú prírodopisné stanice, len 2 až 3 športové stanice.

3. Satelitné vysielanie z družíc. DIGI

Výhody: kvalitný obraz, veľký počet TV staníc v SK a CZ jazyku, nízke nadobúdacie náklady.

Nevýhody: a) vypadávanie obrazu v zhoršenom počasí, b) mesačné POPLATKY 299 až 360 Sk

Ostatné ponuky:

4. T-com ponúka TV Magio. Opäť mesačné poplatky
5. Orange ponuka FiberNet aj s televíziou. Opäť mes. poplatky a dostupná je zatiaľ len vo väčších mestách
6. UPC digitálna satelitná TV. Opäť mesačné poplatky.
7. MMDS – pozemné digitálne vysielanie. Na Orave dostupné v okolí Tvrdošína a Trstenej. Opäť mesačné poplatky a nadobúdací náklad asi 3 000 Sk
8. Káblová TV – dostupná na sídliskách a opäť mesačne poplatky.

KEĎ TO ZHRNIEME, TAK PRE BEŽNÝCH OBČANOV, ktorí nemajú špeciálne požiadavky na programovú ponuku, chcú kvalitný obraz a asi 15 slovenských a českých programov plus cudzojazyčné, **JE NAJVÝHODNEJŠIA PONUKA SATELITNEJ TV SKYLINK.** Je bez mesačných poplatkov a zariadenie stojí dnes prístupnú cenu okolo 6 000 Sk.

Verím, že som tým občanom, ktorí ešte nemajú doriešený prijem TV programu iný, ako z vysielača Magurka, poradil.

Ing. Karol Sahuľ

VYŽREBOVANIE MAJSTROVSKÝCH ZÁPASOV ORAVANU RABČA V STOLNOM TENISE – ROČNÍK 2008/09

Dátum	ORAVAN RABČA A 3. LIGA	Výsledok	Dátum	RABČA B DRUŽSTVO – 5. LIGA	Výsledok
11. 10.	Tvrdošín B – Rabča o 10.00 h	3:15	4. 10.	Rabča – D. Kubín B	9:9
18. 10.	Rajec– Rabča o 10.00 h	10:8	11. 10.	Rabča – Sedliacka Dubová	8:10
8. 11.	L. Sliače – Rabča o 10.00 h		18. 10.	Dlhá – Rabča	7:11
22. 11.	Rabča – Valča o 10.00 h		25. 10.	Rabča – Mutné	9:9
6. 12.	Nižná – Rabča o 10.00 h		9. 11.	Oravská Lesná – Rabča o 10.00 h	
20. 12.	Rabča – Martin B o 10.00 h		15. 11.	Rabča – Breza o 17.30	
10. 1.	Rabča – Tvrdošín B o 10.00 h		21. 11.	Námestovo B – Rabča o 17.30 h	
24. 1.	Rabča – Rajec o 10.00 h		29. 11.	Rabča – Bziny B o 17.30 h	
14. 2.	Rabča – L. Sliače o 10.00 h		7. 12.	Lokca – Rabča o 10.00 h	
28. 2.	Valča – Rabča o 10.00 h		13. 12.	Rabča – Bobrov o 17.30 h	
7. 3.	Rabča – Nižná o 10.00 h		21. 12.	Námestovo – Rabča o 10.00 h	
28. 3.	Martin B – Rabča o 10.00 h				

- všetky zápasy sa hrajú v sobotu, prvý o 10. hodine, druhý o 15. hodine
- domáce v športovej hale ZŠ
- odvetné zápasy od januára 2009
- domáce zápasy vždy v sobotu o 17.30 h v športovej hale ZŠ
- hrací deň vonku aj piatok a nedeľa

PRVÉ UMELÉ MULTIFUNKČNÉ IHRISKO PRI ZŠ RABČA

Za pomoci školníkov, žiakov základnej školy (ZŠ), pracovníkov obecných služieb a dodávateľskej firmy riaditeľ ZŠ Ján Pienčak v spolupráci s obcou len z prostriedkov školy za cca 1,5 mil. Sk (49 791 euro) na ploche 30 x 34 m dal postaviť multifunkčné ihrisko s umelým trávnikom, na ktorom je je basketbalové ihrisko a ihrisko pre volejbal a tenis.

Riaditeľ školy sa dohodol s vedením obce, že bude pokračovať v ďalších úpravách – predĺži dnešné hádzanárske ihrisko aj s bežeckou dráhou. Medzi novou budovou ZŠ a materskej školy je plánované futbalové ihrisko s umelou trávou a ďalšie športové plochy.

Jedno je isté a to, že rabčanský areál okrem najväčšej športovej haly bude mať aj najkrajší športový areál pri ZŠ. V. BRIŠ

***30. 8. 2008 Prvé umelé ihrisko** Žiaci zametajú lístie, aby sa dala dokončiť úprava povrchu*

ELEKTROSAHUĽ
Námestovo
PRI KOSTOLE 043/5581464, 0905/433338

DIGITÁLNY SATELITNÝ KOMPLET S KARTOU SKYLINK V CENE 5990 Sk

KOMPLET OBSAHUJE:
1, Prijímač 2, Parabolu 3, Konzolu 4, Kovertor LNB 5, Kartu SkyLink
ZABEZPEČÍ VÁM: Kvalitný prijem asi 15-tich SK a CZ programov TV, Asi 40-tich inojazyčných programov a rozhlasové programy.
TERAZ LEN ZA: 5990 SK
Pre občanov, ktorí prídu s týmito novinami do predajne, cenu 5490 Sk
Platí do 1. 12. 2008

INÉ AKCIE: **Práčka Haier, tr. „AA“, 1000 ot., spredu. Len: 7990 Sk**
Pračka Candy tr.“A + A“, 10000t., zhora. Len: 9990 Sk
LCD TV Samsung 82 cm 15000 kontrast. Len: 14990 Sk
LCD TV Samsung 82 cm 30000 kontrast. Len: 15990 Sk

PRE OBČANOV, KTORÍ PRÍDU S TÝMITO NOVINAMI DO PREDAJNE, PLATÍ NA UVEDENÉ VÝROBKY ZĽAVA:
500 Sk platí do 1.12.2008

NÁKLADNÁ AUTODOPRAVA
DÁRIUS KORMAN
FERLETOVA 1111, RABČA
☎ 0903 541 773
PONÚKA NA PREDAJ:

- **piesok na murovanie 04 za cenu od 450 Sk/t**
- **04 poterák za cenu 520 Sk/t**
- **štrk 016 na betónovanie za 520 Sk/t**
- **makadam 0,36 – 063 za cenu od 470 Sk/t.**

Ceny sú uvedené bez DPH. Cena je vrátane dopravy.
PRI ODBERE NAD 25 TON VÝRAZNÁ ZĽAVA.
PO DOHODE JE MOŽNOSŤ DOHODNÚŤ ODKLAD SPLATNOSTI, AJ SPLÁTKY ZA TOVAR

VYŽREBOVANIE FUTBALOVÝCH SÚŤAŽÍ ORAVAN RABČA – JESEŇ 2008

Dátum	I. tr. DOSPELÍ	Začiatok	Odchod	Dátum	DORAST – 5. liga	Začiatok	Odchod	Dátum	ŽIACI – 2. liga, starší/mladší	Začiatok	Odchod
3. 8. N	Dlhá – Rabča 1:2	16^{30}	15^{00}								
10. 8. N	Rabča – Or. Podz. 1:1	16^{30}	–	10. 8. N	Rabča – L. Lúžna 2:1	14^{00}	–	9. 8. S	Krásno – Rabča 2:6/0:12	10^{00}	7^{00}
17. 8. N	Leštiny – Rabča 1:0	16^{00}	14^{00}	16. 8. S	Or. Veselé – Rabča 2:2	13^{30}	12^{00}	17. 8. N	Rabča – V. Rovné 3:0/9:0	12^{30}	–
24. 8. N	Rabča – Bobrov 3:4	$16.^{00}$	–	24. 8. N	Rabča – Diviaky 3:1	13^{30}	–	23. 8. S	Rajec – Rabča 3:1/2:1	10^{00}	7^{00}
31. 8. N	Zubrohlava – Rabča 1:1	16^{00}	15^{00}	31. 8. N	Liesek – Rabča 1:0	13^{30}	12^{00}	30. 8. S	K.N.Mesto – Rabča 2:1/2:3	10^{00}	7^{00}
7. 9. N	Rabča – Or. Poruba 2:1	15^{30}	–	7. 9. N	Rabča – T. Teplice 3:2	13^{00}	–	7. 9. N	Rabča – Martin 3:5/1:7	9^{00}	–
14. 9. N	Rabča – Breza 0:0	15^{30}	–	14. 9. N	Rabča – Nižná 8:1	13^{00}	–	14. 9. N	Dlhá – Rabča 1:2/2:5	11^{30}	10^{00}
21. 9. N	Novoť – Rabča 1:4	15^{00}	13^{30}	21. 9. N	Trstená – Rabča 2:0	12^{30}	11^{00}	21. 9. N	Rabča – Belá 1:2/2:2	11^{00}	–
28. 9. N	Rabča – Lokca 1:2	15^{00}	–	28. 9. N	Rabča – Likavka 1:3	12^{30}	–	27. 9. S	Bytča – Rabča 9:0/1:3	10^{00}	7^{00}
5. 10. N	Rabča – Klin 2:0	14^{30}	13^{30}	4. 10. S	Bziny – Rabča odlož.	14^{30}	12^{30}	5. 10. N	Rabča – Žilina 0:7/0:6	10^{30}	–
12. 10. N	Rabča – Veličná 2:0	14^{30}	–	12. 10. N	Rabča – L. Kokava 7:1	12^{00}	–	12. 10. N	T. Teplice – Rabča 7:0/3:1	10^{00}	7^{00}
19. 10 N	Vavrečka – Rabča 4:0	14^{00}	13^{00}	18. 10. S	T. Kľačany – Rabča 5:1	14^{00}	12^{00}	19. 10. N	Rabča – Ružomberok 0:0/3:2	10^{00}	–
26. 10. N	Rabča – Krivá 1:0	14^{00}	–	26. 10. N	Rabča – Palúdzka 5:4	11^{30}	–	25. 10. S	L. Mikuláš – Rabča 3:0/3:2	10^{00}	7^{00}
				1. 11. S	Žabokreky – Rabča 3:0	14^{00}	11^{30}	2. 11. N	Rabča – Trstená 1:0/3:3	10^{00}	–

Hrací deň: N – nedeľa, S – sobota; jarná predohrávka dospelých 1. 11. Or. Podzámok – Rabča 5:1

27. 7. 2008 Futbalový turnaj O pohár SNP A je to nádherný gól... ILUSTRAČNÉ EFOTO – V. BRIŠ

Futbalisti dohrali jesennú časť súťaže 2008 – 09

Mužstvo

je po jeseni na lichotivom 3. mieste, ale jar bude náročnejšia, lebo 8 zápasov budú hrať muži na ihriskách súperov a bodové rozdiely v tabuľke sú po jeseni minimálne a tak poradie v tabuľke sa po každom kole bude meniť a tak z boja o čelo sa môže stať boj o záchranu v súťaži. V minulom ročníku obsadili naši muži 5. miesto, čo bolo najlepšie umiestnenie po veľa rokoch. Podakovať treba trénerovi Jánovi Kovalíčkovi, ktorý je „zodpovedný" za doterajšie dobré umiestnenie. Hráči majú ešte veľa rezerv, hlavne v dochádzke na tréningy.

Dorast

sa v minulom ročníku zachránil v 5. lige na poslednú chvíľu (obsadil 13. - (predposledné miesto). Jeseň je úspešnejšia, nachádzajú sa v strede tabuľky čo je úspech a pritom podľa vekového zloženia patria medzi najmladšie kolektívy v súťaži a preto majú dobrú perspekívu do budúcnosti. Pochváliť ich treba za účasť na tréningoch a slušné správanie, čo sa prejavuje na úbytku žltých a červených kárt. Zásluhu na tom majú ich tréneri Miroslav Adamčík a Ján Iskierka.

Žiaci

dosiahli historický úspech, keď v minulom ročníku vyhrali 3. ligu (starší aj mladší) a postúpili do 2. ligy. Taká vysoká súťaž sa ešte v Rabči nikdy v minulosti nehrala.

V novom ročníku už nie sú takí úspešní (hlavne starší) a budú mať problém zachrániť sa v tejto náročnej súťaži. Proti nim nastupujú žiaci so Žiliny, Martina, Ružomberku a iných miest, ktoré sú zahradené do športových tried a preto záchrana v súťaži by bola veľkým úspechom. Tréneri sú Jozef Mihaliak a Jozef Brišák, ktorý sa však vzdal trénovania žiakov na začiatku ročníka.

Najmladší žiaci – prípravka sú menej úspešní ako v minulosti, keď sú vo svojej skupine na 3. mieste zo štyroch družstiev. Príčinou je úzky káder hráčov. Trénujú ich Jozef Brezoňák a Ján Kozák.

Správy z futbalu

• skončila jesenná časť futbalových súťaží

• pripravujeme 3. ročník halovej futbalovej ligy, ktorá sa začne v polovici decembra

• predbežné prihlášky príjma predseda TJ ORAVAN Jozef Havlíček

TABUĽKY PO JESENI

1. trieda muži

1.	O.Podzám.	13	7	3	3	27:16 24
2.	Vavrečka	13	6	3	4	25:12 21
3.	**Rabča**	**13**	**6**	**3**	**4**	**19:16 21**
4.	Lokca	13	6	3	4	17:20 21
5.	Zubrohlava	13	5	5	3	39:19 20
6.	Novoť	13	6	2	5	28:23 20
7.	Breza	13	5	5	3	16:15 20
8.	O.Poruba	13	6	2	5	22:29 20
9.	Bobrov	13	5	2	6	20:29 17
10.	Krivá	13	4	3	6	25:28 15
11.	Klin	13	4	3	6	19:23 15
12.	Dlhá	13	4	2	7	15:28 14
13.	Veličná	13	3	3	7	22:26 12
14.	Leštiny	13	2	5	6	10:26 11

doma 8 4 2 2 12:8 14
vonku 5 2 1 2 7:8 7
tab. pravdy – 3 body

5. liga Dorast

1.	T. Teplice	13	10	2	1	31:10 32
2.	Likavka	13	10	1	2	27:9 31
3.	Žabokreky	13	10	0	3	51:12 30
4.	Diviaky	13	9	0	4	41:20 27
5.	Liesek	13	9	0	4	26:20 27
6.	Trstená	13	7	3	3	31:15 24
7.	**Rabča**	**13**	**6**	**1**	**6**	**32:27 19**
8.	Bziny	13	5	1	7	14:22 16
9.	L. Kokava	13	4	2	7	25:32 14
10.	L. Lúžna	13	3	2	8	17:40 11
11.	O. Veselé	13	2	4	7	14:25 10
12.	T. Kľačany	13	3	0	10	19:39 9
13.	Palúdzka	13	3	0	10	19:44 9
14.	Nižná	13	2	0	11	13:45 6

doma 7 6 0 1 29:13 18
vonku 6 0 1 5 3:14 1
tab. pravdy – 2 body

2. liga Starší žiaci

1.	Žilina	13	11	0	2	56:10 33
2.	Martin	13	11	0	2	36:16 33
3.	Ružom.B	13	10	2	1	36:10 32
4.	K.N.Mesto	13	9	1	3	33:11 28
5.	Bytča	13	7	1	5	42:20 22
6.	L. Mikuláš	13	7	1	5	30:19 22
7.	Rajec	13	6	1	6	26:27 19
8.	T. Teplice	13	5	2	6	21:30 17
9.	Belá	13	4	0	9	20:25 12
10.	V. Rovné	13	4	0	9	18:32 12
11.	Trstená	13	4	0	9	14:30 12
12.	Dlhá	13	3	3	7	14:35 12
13.	**Rabča**	**13**	**3**	**1**	**9**	**15:43 10**
14.	Krásno	13	0	2	11	14:67 2

doma 6 2 1 3 8:14 7
vonku 7 1 0 6 7:8 7
tab. pravdy – 8 bodov

3. liga Mladší žiaci

1.	Žilina	13	12	1	0	91:7 37
2.	L. Mikuláš	13	10	2	1	67:17 32
3.	Martin	13	10	1	2	76:18 31
4.	Belá	13	8	2	3	34:22 26
5.	Ružomb.B	13	8	0	5	54:22 24
6.	**Rabča**	**13**	**6**	**2**	**5**	**44:33 20**
7.	T. Teplice	13	6	1	6	37:34 19
8.	Rajec	13	6	1	6	30:50 19
9.	Trstená	13	5	1	7	24:34 16
10.	K.N.Mesto	13	4	3	6	23:29 15
11.	Bytča	13	3	3	7	25:48 12
12.	Krásno	13	2	2	9	15:75 8
13.	Dlhá	13	1	0	12	13:67 3
14.	V. Rovné	13	0	1	12	10:87 1

doma 6 2 2 2 18:21 8
vonku 7 4 0 3 23:15 12
tab. pravdy + 2 body

Jozef Havlíček, predseda TJ ORAVAN

Vavrečská ruka – Ľubo prvý

Už ženatý Ľubo Jagnešák tentoraz súťažil 1. novembra 2008 na Vavrečskej ruke, ktorú zorganizoval už tradične AWK Vavrečka.

Súťaž sa započítavala do Slovenského pohára a bola II. kolom.

Ľubo súťažil len v kategórii Muži ľavá ruka do 95 kg a vo finále súperovi z Prešova nedal žiadnu šancu. Získal 1. miesto. **– red**

Rabčiansky CHÝRNIK č. 4/2008 • Obecné noviny • Vydáva Obecný úrad v Rabči • Dvojmesačník • 5. novembra 2008 • Šéfredaktor: Ing. Vladimír Briš 559 41 01, *chyrnik@stonline.sk* • Redakčná rada: Oľga Gluštíková, Iveta Zborteková, Jozef Havlíček, Eva Grancová, Ján Adamčík, Ján Pienčak, Miroslav Lettrich, Zuzana Kozáková • Adresa redakcie: Obecný úrad v Rabči, 029 44 Rabča, Hlavná 426, Eva Grancová • Tel.: 043/55 941 01 • Rozširuje MKS Rabči • Ďalšie číslo vyjde 9. 1. 2008 • Grafická úprava, sadzba: Justína Brišová • Tlač: TLAČIAREŇ KUBÍK Námestovo • Povolené OÚ Dolný Kubín pod registračným číslom PO 13/1993